

Анатолій Страшук

*До 1030-річчя
хрещення України-Руси*

МОТОВИЛІВКА НА БЕРЕГАХ СТУГНИ І ГУЛЯНКИ

(в архівно-документальних матеріалах).

Церква “Різдва Пресвятої Богородиці”.

Анатолій Страшук

*До 1030-річчя
хрещення України-Руси*

МОТОВИЛІВКА **НА БЕРЕГАХ СТУГНИ І ГУЛЯНКИ**

(в архівно-документальних матеріалах).

Церква «Різдва Пресвятої Богородиці».

З ініціативи прихожан церкви «Різдва Пресвятої Богородиці» та
Громадської організації «Ініціативна молодь Мотовилівських сіл».

Комп'ютерна верстка – Олег Тетенькін
Коректорські правки – Омельченко Ірина

Книгу видруковано за фінансової підтримки:

Пашенко Микола Миколайович
Грек Віктор Йорданович
Приліпко Руслан Миколайович
Дубчак Михайло Михайлович
Сурен Геворгонян
Сперкач Наталія Василівна
Чернуха Володимир Данилович
Дейко Олександр Петрович

Рецензент історик Мондзелевський Е. А.

Передмова.

До наших днів дійшли покриті сивиною легенди старини, архівні документи, свідчення очевидців. Вони відображають історичні події, які відбувалися з незапам'ятних часів у нашому краї і зокрема в Мотовилівці.

Знання історії рідного краю збагачує кожну людину, виховує патріотизм, вчить цінувати свій народ і свою Батьківщину. Пізнання велико-історично-культурної спадщини є неглінімим в зростанні національної свідомості громадян.

Також цікава історія Православної Церкви України. У всі віки церква завжди мала вплив на процес культурного розвитку українського народу, піднесенню його духовності і національної автентичності, тому формування релігійного світогляду, є надзвичайно актуальним в сьогоденні.

У Мотовилівському краї ми можемо бачити величаві Храми, які видніються на найкращих місцях. То наші діди і прадіди будували ті церкви, а нині ми стаємо свідками і учасниками живої історії, коли будуються нові Божі Святині. Це неоціненний скарб духовного багатства, який ми повинні зберегти і передати у спадок наступним поколінням. Пишатися, бути гордими, що народилися і живемо на чудовій і вдячній Мотовилівській землі.

За сприяння даного видання висловлюю щиру вдячність шановним прихожанам Великомотовилівської церкви «Різдва Пресвятої Богородиці», громадським діячам Мотовилівки Олегу та Юлії Тетенькіним, співробітнику Центрального Державного Історичного Архіву України – В'ятчаніну Олексію за висвітлені архівно-документальні матеріали, які публікуються вперше і суттєво доповнюють історію давньої Мотовилівки, а також історика Готуну Миколі, досліднику-аматору Страшуку Володимиру, за надані фотоматеріали – Ковтун Ганні та блогеру і оператору «Борова ОРГ» – Гладченко Андрію.

*З повагою,
упорядник видання Анатолій Страшук*

Із першоджерел нашої історії.

Дослідженням Мотовилівки і взагалі нашого краю завжди привертало увагу науковців та краєзнавців. З 1976 по 1985 роки під керівництвом Надії Кравченко археологічна експедиція (отримала назву «Пороська слов'яно-руська експедиція») здійснювала дослідження пам'яток I-го тисячоліття в Васильківському, Фастівському районах та на річці Стугні. Також розкопки велись і в нашому селі. Археологічні знахідки підтвердили, що на території сучасної Великої Мотовилівки існувала древня Київська культура.

У середині 6-го століття, приблизно 550-х років нинішню Васильківщину, Фастівщину, Мотовилівщину по річкам Стугна, Ірпінь, Унава, і Білоцерківщину по Росі заселяють східно-слов'янські племена — поляни. Літопис повідомляє, що основою господарства полян було землеробство, з застосуванням рала і плуга. Розвинутими також були скотарство, промисли та ремесла. В процесі становлення феодальних відносин утворилось об'єднання та утворенням держави Київська Русь з центром у Києві, названим літописцем «матір'ю городов Руських». На чолі держави стояв легендарний князь Кий.

Нестор-Літописець оповідає, що в 996 році в наших краях була велика січа з кочівними племенами печенігами. Київський князь Володимир, ушент розбитий печенігами і рятуючись втечею від погоні, ледве встиг сховатися у хащах поблизу нинішнього Василькова. Цей день збігся зі святом Преображення Господнього, тому він дав обітницю: якщо Бог допоможе йому врятуватися, то на цьому місті побудує церкву в честь цього свята.

Невдовзі князь Володимир виконав свою обітницю, поставив церкву, а з нею виникло і поселення. Від його імені (бо при хрещенні був названий Василем) це місто стало зватися Василевим.

Васильків є також пам'ятним, як місцем народження преподобного Феодосія. Жив він у Васильківській печері (нині завалена), а криницю, яку він викопав, існує досі — над нею побудована каплиця. Преподобний Феодосій є засновником Київських печер, було то в 10-му столітті.

Вважається, що в стародавні часи територією нинішньої Фастівщини та Білоцерківщини по річці Рось проходили південно-західні кордони Київської землі з половцями. Річка Рось дала своє ім'я одному удільному князівству, званому Пороським. Назва «Рось» грецька: Роос означає цією мовою «воду, що біжить». Є переказ, що раніше Рось була судноплавною і в ті часи по її руслу вдавалося вільно проходити суднам. Міщани з Білої Церкви цією річкою і далі вниз по Дніпру сплавливали на човнах горілку та провізію для козаків Запорізької Січі.

Фастів (Фушево, Хвостово, Хвастів) з прилеглою до нього місцевістю належали половецькому хану Тугоркану, який подарував їх

київському князю Святополку, як придане своєї дочки в 1094 році. Однак незважаючи на кривний зв'язок, Тугоркан продовжував спустошувати київські землі.

Неподалік теперішньої Фастівщини існують села з топонімічними назвами Малополовецьке, та Великополовецьке. З цього можна зробити висновок, що ці села дуже давні, і першими їх поселенцями були кочівники половці, які почали осідле життя.

Вперше Фастів згадується в літописі від 1390 року. Тоді в грамоті київського князя Володимира Ольгердовича стверджувалось право володіння Фастовом роду князів Половців-Рожиновських, нащадків хана Тугоркана.

Юрій Івантич зі Сквири, отчизна якого дуже спустошена від воювань наших татар, коли воювала заволзька орда, просив нас, щоб ми йому підтвердили і надали оселення: ... Сквиря, Ягнятин, Триліси, Фущеве (Фастів) Гуляники (Мотовилівка) на Стугні та інші поселення ...
Написано в Києві, 19 січня, 4 індікту.

Та знелюднілий через часті татарські наскоки Фастів довгий час стояв пустою. 1569-го року після Люблінської унії у складі Київського воеводства Фастів увійшов до складу Речі Посполитої і почав заселятися поляками. Близько 1592 року київський єпископ Йосип Верещинський заклав тут нове поселення і, надав йому своє прізвище — Новий Верещин. Тут він побудував укріплений замок, католицький костел та заснував друкарню.

У 1601 році Фастів отримує попередню назву, а польський король Сигизмунд Третій визначає: *Прагнути, щоб новостворене через приплив поселенців набуло стрімкого зростання, наділяємо його Магдебурзьким правом, устанавлюємо торги та ярмарки.*

Невдовзі тут засновується єзуїтський колегіум та впроваджується орден отців-бернардинців, які ведуть роботу над поширенням католицької віри в цій провінції. Фастів стає резиденцією Київських католицьких єпископів — важливим осередком католицизму в Україні, столицею Фастівського уніатського деканату та став єпископальною власністю.

В містечку оселяються євреї, які тут заснували кагал і школу. Фастів також був місцем перебування козаків. Засновник міста єпископ Верещинський і фастівський староста Бартош ставилися до козаків позитивно, вони оберігали їх права і вважали, що козаків потрібно трактувати з польською шляхтою. Козаки з польськими жовнірами протистояли татарським набігам.

Головним прибутком міщан було сільське господарство, траплявся й інший промисел. По переписі в місті на той час мешкали 34 реміс-

ники, зобов'язані сплачувати податок. Серед них – шевці, слюсарі, гончарі, бондарі, пекарі, різьбярі та один золотар. Процвітає торгівля. То був золотий вік Фастова.

Васильківщина, Білоцерківщина, Фастівщина, Мотовилівщина була пересічена торговими шляхами в різних напрямках, це наслідок близького сусідства з Києвом, куди прямували шляхи, як до головного пункту. Найважливішими були:

- Стародавній тракт Караванський;
- Великий поштовий тракт;
- Чумацький тракт;
- Одеський тракт;
- Тракт від Дунаю і Молдови;
- Подільський тракт.

Одне з найстаріших поселень на річці Стугні є Мотовилівка, в давні часи під назвою Міна, Гуляники. Авторитетний вчений, історик і археолог Едвард Руліківський в «Географічному словнику» пише. *У народних переказах говориться, що Мотовилівка в сиву давнину була містом під назвою Міна, де певний час тут жили грецькі колоністи, і дали назву цьому поселенню. Містечко мало укріплений замок і церкву. Під час археологічних досліджень знайдено домовини і хрести, які зазвичай носять грецькі священники.*

Після хрещення Русі, Київ мав тісні стосунки як з Константинополем так і Римом, найбільшими центрами християнства. Посол Папи Римського, нунцій Бруно Стефано. Перебуваючи в Києві в своїх листах зробив запис, що на березі річки Стугни знаходиться місто Міна оселене греками.

А «Ніконовський літопис» зберігає згадки про обмін посольствами князя Володимира і Папи Римського. Відомий факт, про те, що в 1007 році єпископ Бруно дійсно перебував у Києві. *Володимир його дружньо приймав і супроводив єпископа до кордону своєї землі.* Можливо, що частину їхнього путі пролягав берегами Стугни.

Слово Міна в перекладі з давньогрецької означає: міру ваги, грошову одиницю рахунку, або обмін, щось міняти, тому мабуть колоністи греки були торговцями.

У 1159 році Великий Київський князь Андрій Боголюбський нібито надає Васильків Києво-Печерській лаврі. Згідно грамоти, монастирю повинні належати місто Василев нині (Васильків) з усіма поселеннями на річці Стугні: Гуляники (нині Велика Мотовилівка), місцевий володар тисяцький Івашко, Солов'євичі нині Мала (Солтанівка) та інші села і містечка. Сама грамота не збереглася, ніби згоріла під час пожежі у Василькові.

В кінці 16-го століття грамота була відновлена монахами Печерського монастиря з ціллю підтвердити особливий статус Обителі та

в суперечці з Київськими митрополитами легалізувати свої маєтності. Науковці сумніваються в ідентичності даної грамоти, але вона таки відіграла свою роль. Польський король Сигизмунд Третій у 1624 році видав Печерському монастирю привілеї на тутешні церковні володіння і певний час Васильків з округою перебував у монастирському володінні. Так чи інакше, грамота поза сумнівом є цінним джерелом з історії уявлень про минуле, що побутувало в київському церковному та світському середовищі в першій половині 17-го століття.

В кінці 14-го століття, Гуляники в складі Київського воєводства ввійшли до Великого Князівства Литовського і переходячи з рук до рук, успадковувались їх власникам. Тоді ж київський князь Олелько подарував Гуляники Михайлу Рожиновському зі Сквири. *Син цього Михайла, Яцько позичив у київського землянина Пашковича 30 копійок литовських грошей (на той час можна було купити 15 корів) і за ці гроші заклав своє іменіє Гуляники. Цей Пашкович помер бездітним; у чії руки перейшла його маєтність, невідомо.*

За часів правління польського короля Янгелончика, Гуляники успадковує Пилип Івашкевич за заслуги на вічні часи, а з 1528 року його дочка Анна, замужем за Фронцем Радзимінським. Проте, коли Гуляники були зруйновані кримськими татарами, Радзимінські виїхали до Литви. Гуляники залишились без господарів.

«У 1560 році князь Василь-Костянтин Острозький, воєвода Київський надає це помістя, як власність державну Івану Мотовиловцеві (Мотовилу) на осадництво». Від нього Гуляники стали називатися Мотовилівкою.

Після Люблінської унії 1569 року Мотовилівка ввійшли до Речі Посполитої. 1595-го року польський король Сигизмунд Третій дарує Мотовилівку київському земському судді Яну Аксаку, а в 1623 році надає його сину Стефану. По заповіту той унаслідкує замок і містечко Мотовилівка з Слобідкою над Стугною, села Пясецьке та Забір.

Проте це надання було недійсним, тому, що були живі попередні спадкоємці Гуляників – Рожиновські та Радзимінські. Судову справу було порушено у Київському гродському суді потім її передали до Люблінського трибуналу. Лише на сеймі 1625-го року спадок Гуляників присуджено Яну Радзимінському, при цьому відхилені претензії Рожиновських. Того ж року Стефан Аксак зі своїм братом Михайлом таки став співвласником Мотовилівки, але уже після продажу Яном Радзимінським за суму 50 000 злотих, лічивши кожний золотий по 30 грошів.

З 1729 року Мотовилівка з околицями перейшла шляхом спадку до Терези Курдвановської з Аксаків. Від неї перейшла до Мицельського, Скршинецького та Руліковського. 1749 року підчасий Белзького воєводства Юзеф Руліковський сплативши кошти співвласникам Мото-

вильки, стає єдиним власником її маєтностей до яких також належали Мотовилівська Слобідка, Велика і Мала Солтанівки з навколишніми хуторами. Від Юзефа, Мотовилівка перейшла у власність його онуку Юзефу-Казимиру-Ігнатію Руліковському. Від нього його сину Фаустину, а від того його дочці Богомилі, яка в 1870 році продала Мотовилівку українцю Якову Тарновському.

Із усього можна зазначити, що Дім Аскаків володів Мотовилівкою 275 років, з 1595-го по 1870 роки.

Після Переяславської Ради 1654 року порубіжна Фастівщина і Мотовилівщина стають ареною жорстокої боротьби між поляками, козаками, татарами та московітами за тутешні землі. Мотовилівка з фортецею була дуже важливим пунктом для воюючих сторін і здобувалась то одними то іншими. Особливо допікав комендант Білої Церкви Ян Стахурський. В одному із своїх листів польському канцлеру він писав: *Я післав наступний загін під Мотовилівку, де наші добре позабавилися, захопивши немало селян і порізавши других, худобу забравши.*

1665 року, воевода, московіт Микита Львов, щоб Мотовилівка не дісталася полякам, вислав рейтарську роту з наказом знищити її вогнем і мечем. Від спаленої Мотовилівки залишились одні руїни.

1686 року за розпорядженням київських воевод був зроблений статистичний опис Київської округи. В ньому зазначалось: *«Мотовилівка с польської сторони пуста, жителів нікого нет, в Мотовилівке были два города, по земляному валу остроги и те выгорели; под. Мотовилівкой на речке Стугна мельничная плотина, а на той плотине мельницы ныне нет».*

Тоді ж Україна була поділена на Правобережну і Лівобережну. Фастів і Мотовилівка відійшли до Речі Посполитої, Васильків – до Московського царства і стояв на кордоні з землями Мотовилівки, які належали Польщі. На кордоні були відкриті митниці, де брали мито за товари, що їх ввозили в межі обох держав. Митниця зі сторони Василькова називалася Карантин (отримавши назву Калантир) нині село Застugna, зі сторони Мотовилівки, Митниця Аксакова (сучасне село Митниця).

Між Білоцерківським староством і сусідньою Мотовилівкою часто виникали суперечки про кордон, при яких обидві сторони влаштовували сутички. Приводом цієї сусідської сварки було те, що білоцерківські губернатори привласнювали собі Митницьку корчму, що належала до Мотовилівки, і стягували мита з проїжджих купців.

Під час другого розділу Речі Посполитої, Біла Церква, Фастів, Велика і Казенна Мотовилівки 1797 року, ввійшли до складу новоутвореного Васильківського повіту, Київської губернії, Російської імперії.

Мабуть цікаво буде знати, чому назва Велика Мотовилівка, село по чисельності населення менше ніж Казенна (Червона) Мотовилівка, а стала називатися Великою? Тому, що в різні часи до Польської

Мотовилівки належали землі сіл: Мотовилівської Слобідки, Оленівки, Малої Солтанівки, хуторів Борова, Порадів Руликів, Митниця, які знаходилися у приватній власності поміщиків, тому, і Велика. А станція Південо-Західної залізниці, Мотовилівка, закономірно носить назву на честь Мотовилівських поселень.

Мотовили.

Мотовили (Беневичі-Мотовидли) — шляхетський рід власного герба у 16-18 ст. Волинського воєводства та Київського воєводства Речі Посполитої. Мали імовірно, українсько-литовське походження.

Найвідомішим представником цього роду був слуга князя Василя-Костянтина Острозького, Іван (Ян) Мотовило (помер між 1590 та 1597 рр), син Григорія Мотовила та Ганни Ледухівської.

Можливо Івана Григоровича Мотовила слід вважати тим «Іваном Мотовилівцем», який 1560 року отримав від князя Острозького на ленному праві спустошений татарами маєток Гуляники, що після його смерті дістався київському земському судді Яну Аксаку і від початку 17 століття називався Мотовилівкою (села Червона і Велика Мотовилівки) Фастівського району.

Зазначимо лише те, що Іван Мотовило довгий час служив у князя В.К. Острозького, користувався його покровительством і довірою, належав до освічених людей. Рід Івана Григоровича продовжили його сини Василь Старший, Ян і Василь Молодший Мотовили, нащадки яких іменувалися Мотовидлами. Отже з вище сказаного можна стверджувати, що прізвища Мотовило, Мотовидло Мотовилівець належать одній і тій же людині.

Центральний Державний Історичний Архів України в м. Києві,
ф. 21-22, 25-26.

Один із нащадків Івана Григоровича Мотовила, Ян, учасник польсько-турецької війни періоду (1672—1673 рр). При обороні міста Кам'янця 1672 р, згадується полковник Ян Мотовидло, 30 сердюків та 80 киян під його проводом.

В битві під Хотиним 1673 р описується: *Несподівано козаки на чолі з полковником Мотовидлом та німецька піхота генерала Денемарка пішла в наступ і прорвалась в середину турецького табору. Туркам вдалося знищити сміливців. Геройською смертю полягли козацький полковник Мотовидло, генерал Денемарк та ротмістр Яроцький.*

У 1630-х роках Мотовилівку на карті України позначив французький військовий інженер і картограф Гійон Левассер де Боплан. Один із найвидатніших картографів 17-го століття, Боплан створив перший

варіант генеральної карти України 1639 року. Ця рукописна карта *Tabula Geographica Ukrainiska* (Українська географічна карта). На ній відображено 275 назв населених пунктів, 80 назв річок, 4 острови, 13 порогів, 4 лісів, 2 назви морів. Нині зберігається у Військовому архіві у Стокгольмі.

У 1845 році за програмою Російського географічного товариства, Домінік П'єр де ля Фліз розпочав дослідження медичної географії Київської губернії. Під час подорожей по селам і містечкам Васильківського повіту де ля Флізом ілюстровані численні замальовки про культуру і побут селян.

А ще з архівних документів стало відомо, що крім дислокації в Мотовилівці 1820-1825 рр 1-ї мушкетерської роти Чернігівського піхотного полку, були також розквартировані. У 1771 році, військовий конвой для кур'єрської доставки пошти Прилуцького Малоросійського полку, а 1848 року 2-га Саперна рота 4-го батальйону зі штаб-квартирою в місті Василькові.

Також архівні свідчення підтверджують, що Польську (Панську) Мотовилівку називали «Заграницею», так як вона входила до складу Речі Посполитої, а вже Казенну Мотовилівку, Васильків і Київ – Росією. І вперше дізнаємося, що до переїзду Юзефа-Казимира-Ігнатія Руліковського (1780-1860 рр) в наше село, володарем Польської або Панської Мотовилівки був князь Єжі Мартин Любомирський (1738-1811 рр), якому також належало Барське староство на Волині. Він залишив слід в історії як справжній авантюрист. Збанкрутілий Єжі Мартин Любомирський судився зі своїми кредиторами і врешті решт втратив Барське староство.

Дело о принятии русского подданства уроженцем
с. Мотовиловки Пискуненко Андреем. (сокращённо)

В Киевскую Губернскую Канцелярию
Доношение.

Родился Я именованный Заграницею в польском селе Мотовиловке, которая состоит во владении князя Мартина Любомирского, отамошнего посполитого жителя Тимофея Пискуненка и матери Натальи Телемоновой дочери, и нам оные Родители мои. Там же состою в Православной Греческого исповедания веры. От роду мне двадцать три года.

Назад лет с пятнадцать оной отец мой Пискуненко живучи в том же селе Мотовиловка умре по смерти коего того года оная мать моя Наталья непохотела в оном селе Мотовиловка жить и перешла на житие в город Киев в Подгородье, где и ныне жительство имеет, а меня для обучения русской грамоты отдала состоящей в том же селе Мотови-

ловка церкви Пресвятой Богородицы в школу к дяку Стаховскому, у коего обучился российской грамоте читать и писать.

А в прошлом 1777 году в июне месяце согласясь сведущим из оного села Мотовиловка в Киев для Богомолья Иваном Бойченком чрез Васильковский форпост в Киев пропущены в чѣм и дан нам о стоящаго на оном Васильковском форпосте офицера о пропуске меня и моего товарища писанным Удостоверение при сѣм прилагаю о приходе в Киев.

В том же июне месяце мой товарищ Иван Бойченко возвратился обратно Заграницу (в Польскую Мотовиловку) а я состоя Православной Греческого исповедания веры то Заграницу тамо Униєю обратно идти не намерен, а желаю жить в России вечно где и прожитие сыскать могу.

Того Ради Киевской Губернской Канцелярии покорнейше прошу меня именованного принять, подданным России просим мне ответной Указ. Июля. 23. Дня. 1779 года.

К сему дополнению политой уроженец Андрей Пискуненко руку Прилагая.

Центральний Державний Історичний Архів України.
фонд 59, описи 1, один. зберіг. 9132.

Киевская Губернская Канцелярия.

Дело о возвращении на почтовую станцию в с. Мотовиловку козачок Прилуцкого полка Пархоменко и Козленко, задержанных в г. Киеве подозрению в краже волов и лошадей у жителя с. Кодака, Белоцерковского уезда Григоренко, (сокращенно).

1771 году мая 3-го дня по силе писанного оного магистрата, нисшего определения Прилуцкого Малороссийского полку козак Яков Пархоменко да погонщик Василь Козленко, порозня допрашиваны, и на допросе показали согласно. Они Пархоменко и Козленко, состоят в селе Панской Мотовиловки, при учрежденной почте, для конвою рассыльных курьеров, в команде оного же Прилуцкого полку сотника Власа Жураковского.

Козак Яков Пархоменко да погонщик Василь Козленко на одной повозке в Россию ехали и прибыв в Киев, на пароме чрез Днепр за билетом перевезены. Ведая пропажу в Польше уезда польского местечка Белой Церкви села Кодака жителя Григоренко о пропаже девяти волов, Пархоменка да Козленка за Днепром при съезде их с парома с дозволением состоящего при пароме офицера, возвратили их из за Днепра, и представили в магистрат по данному доношению, и почему они и допрашиваны. Они же Пархоменко и Козленко волов не воровали, сущую правду показали на том и подписались.

Об сем допросе и место ихнего писание козака Якова Пархоменка да погонщика Василя Козленка неграмотных, руку приложил киевский мещанин Иван Яковлев.

Центральний Державний Історичний Архів України.
фонд 59, описи 1, один. зберіг. 6632.

Киевскому Военному Подольскому и Волинскому Губернатору
Господину Генерал Адъютанту и кавалеру Бибикову.
Командира 4-го Сапёрного батальйона
Полковника Майделя.

Рапорт

Вашому Высокопревосходительству имею честь донести, что в расположении вверенного мне батальйона 2-й Сапёрной роты в селении Мотовиловке Казённой 26-го числа минувшого марта месяца в 6-ть часов пополудни от грозы вдруг загорелась крестьянская изба, но сбежавшимся народом и нижними чинами оной роты пожар был прекращён без всяких несчастных последствий, только стгорело квартировавшего в той избе рядового Ивана Кудряшева ружье, которое при всём старании и усердии не можно было вихватить потму что пламя охватило мгновенно стену где стояло ружье, о каком проишестввии вместе с симъ донесено мною Государю Императору за N346.

Полковник Мейдель.

5-го Апреля 1848 года.

Штаб квартира в г. Васильков.

... И тога обещаю поставити церков в Василеве святага Преображения, бо в той день Преображения Господне, егдда бысть сеча ...

Радзивилловская летопись (БАН. 34.5. 30. Лист 70)

Фрагмент карти Київського Воєводства близько 1630 р складеним французьким військовим інженером Гійоном Левассер де Бопланом. Мотовилівка помічена у виді фортифікаційного укріплення. На карті позначені Хвастов (Фастів), Коціївка, Пісецько (Плесецьке), Васильков та інші населені пункти.

Станція Мотовилівка.

Велика Мотовилівка «Панська гора».
Художник Юрій Ткаченко.

Сповідальні відомості Свято Покровської церкви.

Сповідальні відомості (метричні книги, ревізські казки) почали вестися у церквах з 1722 року, як облікові документи церковного діловодства. В цих документах поіменно вівся «подушний» облік оподаткування населення, народження, шлюб та смерть, відвідання сповіді та причастя прихожан. Записи велися під час Великого посту, або ж у Різдвяний, Петрівський пости й надсилалися до духовної консисторії.

Сповідальні відомості також носили інформацію біографічного характеру: клірові відомості, рекрутські відомості, місцеві переписи, слідчі та судові справи. Нині по сповідальним книгам можна відшукати своїх давніх предків та створити генеалогічне дерево роду.

- 1802 год. Сповідная крестьян Казённой Мотовиловки и их домашних по дворам (выборочно).
- Двор 57. Яков Алексеев Босенко 31 год от роду, жена его Ефросинія Кирилова 28 лет.
Дети их: Анна 5 лет, Феодосія 1 год.
Евдокія Петрова теща его 49 лет.
Ефросинія Данилова вдова Харецка 39 лет.
Онуфрій Иванов Ткач 21 год.
Иоанн Иванов Тригуб 24 года, жена его Ирина Василієва 29 лет.
Син их Исаакій 2 года.
- Двор 58. Онуфрій Яковлев Ткач 70 лет вдовец.
Син его Лаврентій 25 лет, жена его Анна Ніконова 18 лет.
Зять его Исидор Фомін 40 лет, жена его Ефросинія Онуфрієва 35 лет.
Дети их Исидор 5 лет, Параскевія 1 год.
- Двор 59. Даниіл Фёдоров Назаренко 71 год вдовец.
Син его Павел 28 лет, жена его Евдокія Космона 24 года.
Син их Григорій 1 год.
Никита Данилов Назаренко 24 года, жена его Анастасія Стефанова 18 лет.
Іоанн Терентієв Страшук 44 года, жена его Евдокія 43 года.
Дети их Мойсей 15 лет, Наум 6 лет, Пётр 1 год.
- Двор 60. Спиридон Деміянов Тихоненко 46 лет вдовец.
Дети его Іоан 18 лет, Антоній 17 лет, Григорій 8 лет,
Диомид 6 лет, Теодосія 14 лет.
- Двор 61. Захарій Данилов Заец 72 года, жена его Дарія Афанасова 62 года.
Син их Власій Захарієв 24 года, жена его Агрипина Конова 26 лет.
Син их Алексей 5 лет.
Кирил Захарієв Заец 32 года, жена его Софія Романова 29 лет,
Дочь их Александра 7 лет, Домникія 4 года.
Логин Захарієв Заец 35 лет, жена его Марина Петрова 33 года,
Дети их Григорій 12 лет, Феодосія 7 лет, Екатерина 2 года.

Двор 62. Корнилій Данилов Никоненко 49 лет, жена его Феодосія Ефстафієва 46 лет.
Дети их Іоан 18 лет, Мойсей 11 лет.

Державний Історичний Архів України
фонд127, дело 152, опісь 1615.

Бракосочетание крестьян Казённой Мотовиловки
за 1857 год

- 28 апреля. Казённо Мотовиловский крестьянин 32 года Логин Иванов Безнисько Православного вероисповеданія вторим браком.
Невеста Агратіна Зосимова 25 лет деревни Офирной умершего Іоакима Швагрола дочь, Православного вероисповеданія первым браком.
Поручители по жениху Казённой Мотовиловки крестьяне: Тимофей Назаров Сербин и Дорофей Иванов Свитлий. По невесте деревни Офирной Казённые крестьяне: Василий Григоріев Кулинич и Самуил Андреев Кулинич.
- 28 апреля. Жених деревни Офирной Казённый крестьянин Афанасій Ефремов Бондаренко 21 год Православного вероисповеданія Первым браком.
Невеста Мотрона Лаврентієва умершего Казённо Мотовиловского крестьянина Лаврентія Савова Ткаченка дочь, Православного вероисповеданія Первым браком.
Поручители по жениху Казённой Мотовиловки крестьяне: Иван Карпов Назаренко и Мартин Иванов Давиденко. По невесте Іов Фомин Сербин и Иван Никифоров Свитлий.
- 12 мая. Жених Казённой Мотовиловки крестьянки вдови Домники Александровой Страшученко Ісаак Наумов 24 года Православного вероисповеданія Первым браком.
Невеста Меланія Корнилієва 21 год умершего Казённо Мотовиловского крстьянина Корнилія Стефанова Доленка дочь, Православного вероисповеданія Первым браком.
Поручители по жениху Казенной Мотовиловки крестьянин Лаврентий Никитов Шляховий і Іоанн

Тимонов Тихоненко. По невесте Мартин Иванов Давиденко и безсрочно отпускной солдат Ефрем Григорьев Шульга.

12 мая. Жених Казённо Мотовиловского жителя дворянина Антонія Алексева Станькевича, син Максим Антоніев 27 лет, Православного вероисповедания Первым браком.

Невеста Екатерина Иванова 20 лет Казённо Мотовиловской крестьянки вдови Марини Онисимовой Ковальчук, дочь. Православного вероисповедания Первым браком.

Поручители по жениху Мотовиловские крестьяне Ананий Иоанов Маноха и Косьма Юсипов Наконечный.

По невесте Гавриил Василіев Маноха и Петр Нилов Кирсенко

Засвидетельствовано в метрической книге

Свято Покровской церкви за 1857 год.

Священник Петр Гордиевский,

Диякон Ефстафій Шостаковский,

Поломарь Павел Терентовскій.

Книга об економах, приказчиках и управителях помещичьих имений Киевской Губернии.

На основании распоряжения Его Высокопревосходительства, Господина Генерал Губернатора, последовавшего 7-го июня 1849 года.

Генерал Губернатору Бибикову

Рапорт Васильковского земского исправника. Во исполнения предписания Вашего Высокопревосходительства от 14 минувшего февраля за N 955 мною 24 числа полученного.

<p>Селение Великой Мотовиловки. Помещика Фавстина Руликовского состоящего в арендном содержании Губернского Секретаря Вишинского.</p>	<p>Економ Марьян Станиславов Лизандер с 1848 г. Из обер-офицерских детей, уроженец Киевской губернии, Уманского уезда.</p>
<p>Деревни Геленовки. Помещика Едмунда Руликовского</p>	<p>Приказчик. Емельян Пиндюр с 1848 г. Из крестьян той же деревни Геленовки.</p>
<p>Деревни Слободки Мотовиловской. Помещика Феликса Хоецкого</p>	<p>Приказчик. Иван Иванов с 1843 г. Из вольно отпущенных крестьян.</p>
<p>Селение Малой Салтановки. Помещика Конрада Руликовского</p>	<p>Економ. Иосиф Иванов Левицкий с 1840 г. Из дворян Киевской губернии и уезда.</p>
<p>Селение Великой Салтановки. Помещика Иосифа Руликовского состоящего в арендном содержании Коллежского Регистратора Владимира Оскара.</p>	<p>Економ. Николай Михайлов Муравицкий с 1848 г. Киевской губернии Васильковского уезда.</p>
<p>Деревни Порадова. Помещика Феликса Березовского</p>	<p>Економ. Антон Иванов Милевский с 1849 г. Ид дворян Киевского уезда.</p>
<p>Деревни Руликова. Помещика Конрада Руликовского</p>	<p>Економ. Григорий Игнатьев Новицкий с 1848 г. Из дворян Киевской губернии и уезда.</p>

Центральный Державний Історичний Архів України.
Фонд 442, опись 435, дело 36 Лист 147. 184 од.
Лист 183 (обр), п. 74. Лист 184 (обр), п. 75. (обр), п. 76.
Лист 185 (обр), п. 77. (обр), п. 78. Лист 186 (обр), п. 79. (обр), п. 80.

Водяная мельница.

Разом з побудовою Києво-Брестської залізниці в 1870 році, на межі хутора Борова і села Мотовилівка був збудований водяний млин, який стояв на греблі. Він вважався власністю держави, тому час від часу здавали в оренду приватним особам. Ось звернення селян Казенной Мотовиловки в «Киевское губернское Присутствие по крестьянским делам».

Прошение.

Так как в настоящее время производится люстрация и заключение водных актов навсегда, а мы достигаем своих угодий, а только много обид получаем:

О том, что железная дорога занимает 30 десятин земли, а общество платит деньги и чтобы под железную дорогу отвели лес в распоряжение общества.

При нашем селе в урочище Боровой состоит расстроена казенная мельница, которая в настоящее время в совершенном расстройстве и никто таковой не дорожит, а только находится под надзором общества хутора Боровой.

Как в настоящее время распределение люстрацию земель и оброчных статей на выкуп, и, как она при нашем обществе одна оброчная статья, то мы обществом желаем оставить за собой навсегда за платных, более потому, что понад всем ставом живут крестьяне, которых города прилегают к самому пруду, а если возьмет таковую кто-то из посторонних лиц, то мы на весь век наш будем обижены, тем более, что мы не имеем ни одного водопойного места для нашего домашнего скота.

В настоящее время Аргамаков взял этот став в арендное состояние и завладел даже нашим прогоном которым мы гоняем наш скот к ставу, и совершенно уничтожает наш прогон и водопой.

Изложив все свои обиды прибегаем под защиту и покровительство Киевогубернского, по крестьянским делам Присутствие и просим начальных распоряжений не оставить нашей просьбы без удовлетворения, за что будем вечно и незабвенно молиться Всевышнему творцу за Ваше здоровье.

О сем, прося, выборные от общества крестьяне села Мотовиловки: Ефим Ищенко, Макар Перехрест, Архип Маноха, Роман Назаренко, Дмитрий Сербин и Евдоким Сербин.

Января 3-го дня 1873 г Мотовиловский сельський староста Кузьма Софиенко.

Решение

«Киевского губернского Присутствия по крестьянским делам»:

Так как крестьяне села Мотовиловка сравнительно с другими крестьянами имеют мало земли и те не совсем доброкачественные, то Присутствие признает крайне необходимым сделать им прирезку двух узких проход полос леса 156,26 десятины отрезанного от сплошного леса полотном железной дороги, о чем и представить на разрешение Министерства, при чем просить распоряжения о продаже крестьянам пруда, расстроенной казенной мельницы согласно их заявлению, так как он им необходим.

Равным образом представить на разрешение о нарезе прогона через лес в просимых крестьянами местах, так как по заверению лесничего это не составит большого пожертвования.

Понижений платежем уполномоченным от общества отказать в виду того, что платежи определены согласно квалификации земель, а на заявление об исключении оброка с земель отошедших под железную дорогу объявить, что за те земли они совершенно получают вознаграждение.

1902 р

Купчая крепость. Инженере-поручик Я.В.Тарновский продал генерал-майору Саверию Ксаверьевичу Ратнику участок земли всего 19 целых и 70 сотых десятин земли за 6 тыс. 835 руб. (почти 20 гектаров, прим. авт.)

Центральный Державний Історичний Архів України:
Фонд. 84 Опис 6 Один. збер. 1184 Аркуш 37 (зворот.)

1909 рік

Владелец имения Тарновский В.Я. село Мотовиловка 660 десятин, арендатор у него Калишевский Викентий Ипполитович ведёт хозяйство удовлетворительно. Владелец Мошков, село Мотовиловка 430 десятин, хозяйство ведёт плохо.

Фонд. 442 Опис 639 Один. збер. 81 Аркуш 38

Мотовилівські Святині.

Україна має багатолітню християнську історію, яка бере свій початок ще у 10-му столітті. 988-го року сталася найважливіша подія в історії нашої древньої держави Київська Русь — це її Хрещення. Розпочинається будівництво церковних культових споруд, розвивається писемність. Поступово зростала архітектурно-мистецька вишуканість Божих храмів та їхня кількість. Найбільшого поширення на території етнічних українських земель набули Православні церкви, які відігравали важливу роль в становленні національної культури і духовності та були пов'язані з історичними подіями.

Під час історичного періоду під назвою Руїна, а саме 1686-го року, Україна була розділена на Правобережну та Лівобережну, і позбулася незалежності. Київська митрополія була підпорядкована Московській церкві і втратила свій канонічний статус. В результаті поступово були відмінено: особливості українського церковного співу, богослужіння українською мовою та український друк церковних книг.

Попри руйнування і спустошення за доби Руїни, на Україні, продовжувалося розвиватися церковне та релігійне життя. Інтенсивно воно відбувається при гетьману Івану Мазепі. Ревний покровитель православ'я, він будує цілу низку чудових церков, засновує школи і друкарні. Поступово відновлюється і зруйнована Мотовилівка.

У 1749 році, тоді ще Польська Мотовилівка по правий бік Стугни дістається заможним польським землевласникам — шляхтичам Руліковським. За поміщиків Руліковських Мотовилівка поступово духовно відроджується і набирає апогею свого розвитку в архітектурі, будівництві, культурі. В історії, археології, етнографії, вивчається і досліджується Мотовилівська земля та старожитності краю.

Масток Руліковських

Вид з боку

При Юзефу-Казимірі-Ігнатію (Юсіфу) Руліковському (1780–1860 рр) будується новий Мотовилівський маєток, який згодом дістав назву «Маєток Руліковських». Поверховий, з чотирма колонами, мурований, з крилами у формі крючків, в плащовому стилі, чудовим фасадом і прикрашений англійським парком, до якого включені стародавні, збережені земляні вали. Збудований на високому місці Панської гори, маєток виднівся за кілька верств навкруги.

Юзеф (Юсіф) Руліковський залишився в історії також, як будівничий Великомотовилівських церков. У 1816 р був зведений римо-католицький костел в ім'я «Ісуса Христа, що молиться перед стражаннями», ще Костел називали імені «Св. Анни», родинний склеп-усипальниця, 1837-го православна церква «Різдва Пресвятої Богородиці» («Богородична»). 1839 року в Казенній Мотовилівці була закладена і на кошти Казни і прихожан у 1862 році збудована православна церква Свято Покровська («Покрова Пресвятої Богородиці»).

**Римо-католицький приходський костел в ім'я
«Ісуса Христа, що молиться перед стражаннями»
(«Святої Анни»)**

Найдавніша, і найбільша за розмірами культова споруда Мотовилівки 19-го ст. Побудований з червоної цегли, Костел вражав своєю величчю і красою.

Едвард Руліковський: *Є народна оповідка, що на місці римо-католицького костелу, багато років тому стояв також костел цього ж обряду; мало бути це до війни Хмельницького 1654 року. В одному документі знаходжу, що в Мотовилівці капеланом пана Аксака був якийсь ксьондз*

Беллім, отже, це доводить, що в ті часи тут існував якщо не костел, то каплиця.

Замальовка Де ля Фліза з натури, Вид Мотовилівки. Ліворуч видніється православна Свято Покровська церква, в с. Червона Мотовилівка, праворуч – римо-католицький костел Св. Анни який знаходився в с. Велика Мотовилівка. Між ними став річки Стугни.

Де ля Фліза.

Вид Мотовилівки.

*Фасад костелу**Руїни склепу-усипальниці Руліковських**Сучасний вид*

Фонд 1574 (обласний архів). Римо-католицький приходський костел в ім'я «Ісуса Христа, що молиться перед стражданнями» (*In monte Oliveto*) побудований у 1816 році на кошти Юзефа-Казимира-Ігнатія Руліковського. Фонд записаний 3000 рублів срібних. Мурований з червоної цегли у вишуканому стилі, поверховою вежею і цегляним парканом. 4 липня 1858 року консекрований Луцько-Житомирським єпископом Гаспаром Боровським. До приходу належали: місто Васильків, села: Велика Мотовилівка, Геленівка, Велика і Мала Солтанівка, Мар'янівка, Ксаверівка, Кодаки, Вінницькі Ставки, Фастовець, станція Мотовилівка, станція Боярка, хутори: Борова, Руликів, Кулібаби.

Довжина костелу – 19,4 аршини, ширина – 9 аршин, висота – 7,5 аршин. Мав три вітварі, один з них камінний, два дерев'яні, кам'яна дзвіниця з одним дзвоном. Костельна утвар із золота. Землі мав 5 десятиць. Два храмових свята: 22 грудня (Святої Анни) та 21 вересня (Різдва Пресвятої Богородиці).

У 1894 році адміністратором приходу був ксьондз Лука Орловський, деконом Києво-Васильківським – ксьондз Ю. Якубовський.

У 1907 році майно костелу передали тимчасовому настоятелю фастівського костелу ксьондзу Станіславу Шептицькому.

У 1912 році костел налічував 1657 душ прихожан облікованих у Статусі

Каплиць не мав. Цвинтарі в селах – Велика Мотовилівка, Мар'янівка, Фастівець та місті Василькові. В костелі виділялися дві ікони: св. «Казимира» і св. «Гелени», пензля італійського художника Грасса.

Жителі старшого покоління Великої Мотовилівки ще називали костел, іменем Святої Анни. Можливо тому, що одне з храмових свят костелу перепадає на день «Св. Анни».

Про Мотовилівський костел в ім'я «Спасителя що молиться перед стражданнями» оприлюднені матеріали наукової конференції з нагоди 100 річчя костелу «Воздвиження Святого Хреста» в місті Фастові 2011 р.

1913 року настоятелем Фастівської римо-католицької парафії і водночас Мотовилівські парафії призначений ксьондз Леон Зеленський. В обох парафіях було проведено інвентаризацію, складено акт прийому-передачі матеріальних цінностей. В акті зазначається, що ксьондз Т. Кавчинський передавав Мотовилівську парафію, а ксьондз Л. Зеленський приймав.

З 1920 року Фастівську та Мотовилівську парафію очолив отець Франциск Андрушевич. В селах Фастівщини сільради передавали костели в оренду сільським громадам без прилеглої території, бо церковні землі були націоналізовані. Як висловився з цього приводу ксьондз Франциск, «доводилося хоч у повітрі літати».

Так у 1929 році в Мотовилівці за потуранням сільради активістами була розібрана та привласнена цегляна огорожа, зруйнована сторожка, розкрадено сакральне начиння, після чого влада ще й висунула претензії до ксьондза Франциска, що він не найняв сторожа і не забезпечив охорони. Держава анулювала угоду про здавання храму в оренду релігійній громаді. Того ж року отцю Франциску було висунуте надумане ОДПУ звинувачення в «Справі польської контрреволюційної і шпигунської організації». Засуджений до 10 років ув'язнення. Відтоді почалася поступова руйнація Мотовилівського костелу. Залишки руїн ще пам'ятались на початку 1950-х років.

У 2015 році громадською організацією «Ініціативна молодь Мотовилівських сіл», керівники Тетенькіни Юлія та Олег, було вирішено

звернутись до настоятеля Фастівського Римо-католицького костелу «Воздвиження Святого Хреста», отця Яна Піонковського, з проханням посприяти у відновленні та реконструкції залишків Мотовилівського костелу Святої Анни – родинного склепу Руліковських.

ГО «ІММС» було проведене генеральне прибирання склепу. Протягом року велось оформлення необхідної документації та дозволів на реконструкцію. Фінансування відновлення склепу відбулося за підтримки Посольства Республіки Польща та польськими громадянами, які теж жертвували кошти.

2 жовтня 2016 року у Великій Мотовилівці відбулося – освячення родинної усипальниці Руліковських. Дата приурочена до 190-річчя з дня народження Едварда Руліковського та 200-річчя освячення приходського римо-католицького костелу в ім'я «Спасителя, що молиться перед стражданнями» («Св. Анни»).

Мотовилівська молодь прибирає навколо склепу

Свята месса

Родина Тетенькіних з Європейськими та Польськими представниками

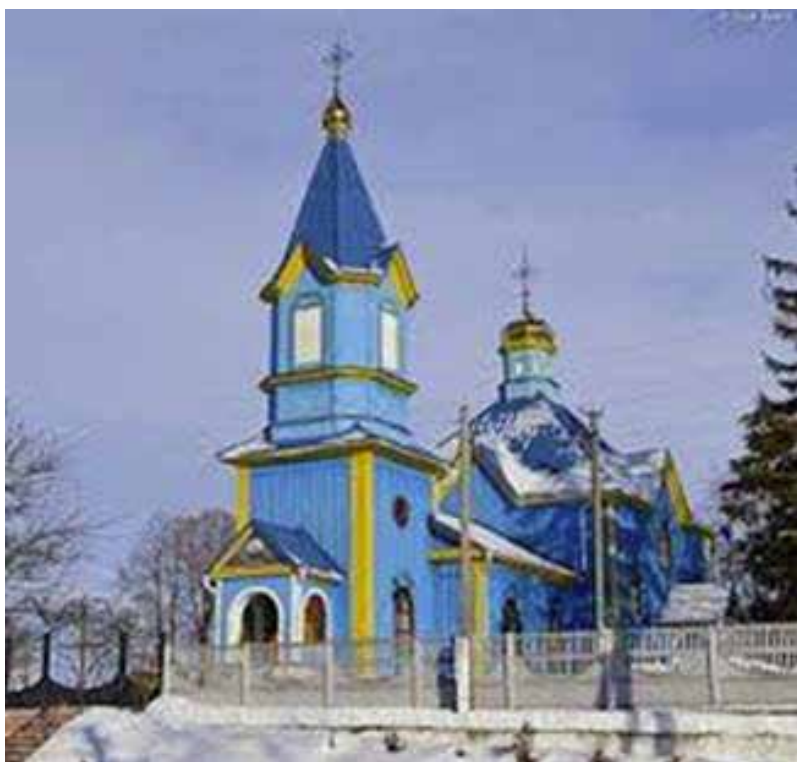
«Свято Покровська» церква.

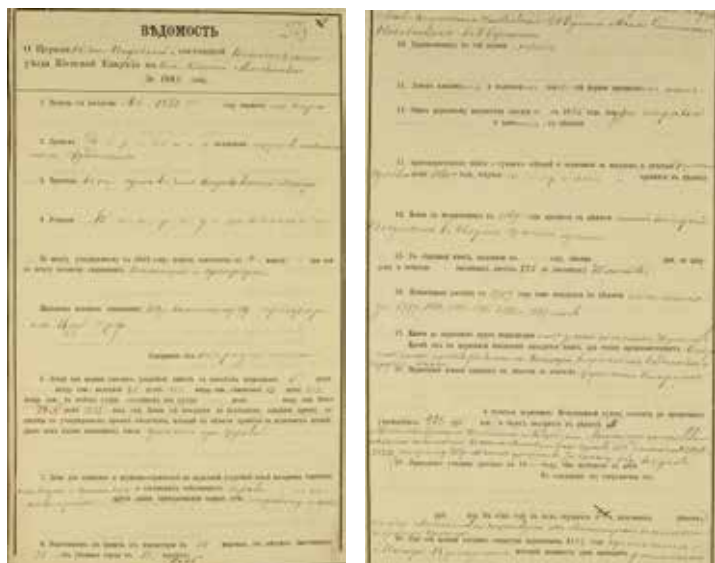
Свято Покровську церкву в Казенній Мотовилівці було побудовано у 1862 році, але першу згадку про церкву дізнаємося від краєзнавця Лаврентія Похилевича, який у 1870 році відвідав Мотовилівку і в праці «Сказання про населені місцевості Київської губернії» писав: «... Цегляна церква «Покровська» була закладена у 1839 році за рахунок казни, але із-за неякісних робіт вона обвалилася. На кошти прихожан була побудована дерев'яна, але менших розмірів».

Мотовилівські старожили розповідали, ще до будівництва церкви в селі існувала Каплиця, про що підтверджують метричні книги, які велись з 1747 року. (Копії Відомості Київської Єпархії надаються нижче).

У 1930-ті роки постановою Раднаркому УРСР, Свято Покровська церква була закрита для прихожан. Богослужіння відновилося під час німецької окупації 1941/43 рр.

Храмове свято 14 жовтня. Нинішній настоятель храму отець Володимир.

Ведомость 273

о Церкви Свято Покровской, состоящей Васильковского уезда Киевской Епархии в селе Казённой Мотовиловке за 1888 год

1. Церковь сия построена в 1862-ом году тщанием от Казны.
2. Зданием деревянная, колокольня церковная на каменном фундаменте.

3. Престол в ней один, во имя Покровы Божией Матери.

4. Утварью. Посредственная.

По штату, утверждённому в 1842 году, церковь причислена к 4-му классу; при ней по штату положено: священник, Псаломщик и Просфорня. Жалование положено: священнику 300 рублей, Псаломщику 50 рублей и Просфорни 16 рублей серебром.

Содержание их посредственное.

6. Земли при церкви состоит: усадебной вместе с погостом церковным 5 десятин, пахотной 43 десятины 820 квадратных сажней, сенокосной 13 десятин 412 квадратных сажней в особом угодии, состоящем из хутора. Всего 61 десятина 1232 квадратных сажней. Земли сии находятся в безспорном владении причта, записаны в утверждённом проекте обезпечения, который в целости хранится в церковном архиве, равно как и планы церковных земель хранятся при церкви.

7. Дома для священно и церковно-служителей на церковной усадебной земле построены тщанием Казны и крестьян и составляют собственность Церкви и на которыя другія зданія принадлежащія церкви, суть: по проекту есть .

8. Разстояніем сія церковь от консисторіи в 50-ти верстах, от местного благочиннаго 30, от уезднаго города в 18-ти верстах.

9. Ближайшія к сей церкви в Великой Мотовиловке Рождества Богородичной $\frac{1}{2}$ версты, Мало Солтановская Николаевская в 4-х и Велико Ситенская Николаевская в 8-ми верстах.

10. Приписанных к сей церкви: притч.

12. Опись церковному имуществу заведён с 1825 года, ведётся исправно и хранится в целости.

13. Приходорасходныя книги о суммах свечной и церковной за шнуром и печатью Духовнаго Правления даны 1860 года, ведутся исправно и хранятся в целости.

14. Копіи с метрических с 1869 года хранятся в целости, а также и прочія документи в вверенных храненію притча.

15. В обыскной книге выданной за шнуром и печатью 226 писанных листов и 75 не писанных.

16. Исповедныя росписи с 1797 года тоже находятся в целости и имеются за 1747 – 1811 – 1813 – 1815 – 1821 – 1827 годов.

17. Книги до церковнаго круга подлежащія, находятся полностью 80 томов. Кроме их в церковной библиотекѣ находится книг для чтения предназначенных воскресное чтение, руководство Сельских Пастерей, Епархіальныя ведомости и другія книги.

18. Церковныя деньги хранятся в целости за ключом Церковнаго Старосты и печатью церковною. Неподвижной суммы состоит в кредитных учреждениях 421 руб, а билет находится в целости.

Архимандритом Вениамином Выдубецкаго Монастыря пожертвовано жалобное поміновение в Казённо Мотовиловскую церковь два билета за N 28018 и 28219 на сумму 200 рублей из когих процентов 7 руб, причту, а 3 руб. в церковь.

19. Приходское училище заведено в 1860 году. В 1867 году в нём обучалось 25 мальчиков и 10 девочек. Также в Мотовиловке существует одно Министерское однокласное народное училище.

20. При сей церкви состоит старостою церковным 1887 года крестьянин Макарий Перехрест, который должность свою проходит рачительно.

«Церква Успіння Пресвятої Богородиці»

З середини 19-го століття, село Казенна Мотовилівка і хутір Борова історично становили єдину Покровську парафію, осередок якої перебував у Казенній Мотовилівці. У зв'язку з будівництвом Києво-Балтської залізниці, 1878 року у Боровій відкрито проміжну станцію з назвою Мотовилівка. Борова виокремлюється в самостійне село, також засновується окрема парафія. У кінці 19-го ст. будується Каплиця при кладовищі під назвою церква «Святого Володимира» з одним куполом.

У 1937 році Каплицю закрили, настоятеля отця Пошковського Полікарпа Сидоровича заарештували і засудили до розстрілу. Реабілітований у 1989 році посмертно.

Церква «Успіння Пресвятої Богородиці»

Каплиця «Храм Воскресіння Христового»

Під час німецької окупації у 1942 році на кошти громади та при фінансовій підтримці місцевого комбінату по обробці дерева (Мотовилівський ДОК) до Каплиці здійснили добудову. Церква отримала назву «Успіння Пресвятої Богородиці» і має два куполи.

В кінці 1980-х років церкву Успіння Пресвятої Богородиці з архіпастирським візитом відвідав Святійший Патріарх Київський і всія Руси-України Філарет, щоб подякувати за благодійні внески у фонд миру і з нагоди 100-річчя існування храму в селищі Борова.

У церкві є давнє пані-кадило, привезене з села Плесецького, ікона Миколи Чудотворця (середина 18-го ст.), Євангеліє 18-го ст. із Снітинки, а також дзвін 1870 року. Храмове свято 28 серпня. Нинішній настоятель храму отець Юрій.

Каплиця «Храм Воскресіння Христового» селища Борова розташовано на кладовищі. Побудована на кошти прихожан та жителів селища.

Церква «Святого Олександра Невського».

Цікава, трагічна і водночас радісна історія Оленівського храму. Першим фундатором і водночас засновником церковноприходської школи (1885-1891рр) був священик Калішевський О. Й. Наступним священиком (1891-1896рр) був отець Каковський І. А.

З 1896-го по 1901 рік паствою керував священик Крижановський А. Є. Останнім дореволюційним священиком з 1901-го року був отець Кудрицький В. П.

Ведомость 293

о Церкви Олександра Невского, состоящего Васильковского уезда, Киевской Епархии в селе Еленовка за 1888 год.

1. Церковь сия построена в 1882 году тщанием общества.
2. Зданием деревянном и колокольня такая же.
3. Престол один.
4. Утварью посредственной.

По штату, утверждённому в 1842 году, церковь причислена к классу; при ней по штату положено: священник. Приход не штатный. 12 мая 1888 года возбуждено ходатайство о введении Еленовки в дополнительный штат.

Жалование положено: священнику – отсутствует.

Содержание их скудное.

6. Земли при церкви состоит: усадебной вместе с погостом церковным 1 десятина 1666 квадратных сажней, пахотной 25 десятин 2146 квадратных сажней, сенокосной 1 десятина 2074 квадратных сажней в особом угоді состоявшем из хутора. Всего 25 десятин 1086 квадратных сажней. Земля сия находится в бесспорно владении причта, записаны в утверждённом проекте обеспечения, который в целости хранится церковном архиве, равно как планы церковных земель хранятся при церкви.

7. Дома для священно и церковно-служителей из церковно усадебной земли построены тщанием – отсутствуют, и составляют собственность церкви другія здания, принадлежащая церкви, суть: сарай и погреб.

8. Разстояніем сія церковь от консисторіи в 45 верстах, от благочинного в 35-ти, от уездного горада в 18-ти верстах.

Коли при радянській владі церкву закрили, вона стала безхазяйна, всередину почав затікати дощ, у центральному куполі почали підгнівати краї, і він упав. По рішенню згори, церкву рішили зруйнувати остаточно. Приїжджали з райвиконкому і про це просили сільського голову. Той відповідав: «Я не можу. Народ мені не дає. Люди відмовляються».

Тоді з військової частини прислали солдатів. Вони взяли бензопили, по чотирьох кутах розрізали стіни зверху до низу, і церква розвалилася. Очевидці згадували: «Страшно гуло, коли ті стіни падали».

З 2004 року будується нова церква «Святого Олександра Невського» Люди збирали кошти, цінили кожну копійчину, звели стіни і дах храму. В допомогу релігійній громаді, Хрест на центральну баню дарував Головатий С. П, церковні дзвони Негоденко Михайло. Сучасним фундатором Храму по праву вважається великий благодійник Грек Віктор Йорданович. Спонсорську допомогу також надавали, – підприємець Мялик В. Н, Михалко Л. Я, прихожани: Дмитруха О. І,- Головка Т. В, Клітко М. П.

Митрополит Макарій з релігійною громадою на Храм села

Митрополит Макарій і отець Василь з оленівськими дітками

Церква «Святого Олександра Невського»

Дзвіниця

Церковний староста (2004–2016 рр) Бекерук Петро Миколайович розповідає:

– Перебуваючи на своїй батьківщині Волині, побачив біля одного храму красиву дзвіницю. Взяв благословення у місцевого священика, щоб дозволив її скопіювати, і відтворив все тут. 2014 року церкву освятив архієпископ Афанасій. Оленівська Святиня, це духовна Обитель для жителів села. Храмове свято 12 вересня.

З 2007 року, оленівську парафію, очолив отець Василь Войтко.

«Свято Андріївський» храм

*Каплиця ікони Божої Матері
«Киево-Братська»*

У 1993 році в Червоній Мотовилівці було зареєстровано релігійну громаду Свято Покровського приходу. В 2004 році було закладено фундамент під будівництво нового «Свято-Андріївського Храму». Нині будівництво майже закінчено. Проводяться Богослужіння.

У 2006 році Було збудовано цвинтарний храм-пам'ятник на честь ікони Божої Матері «Киево-Братська». «Свято Андріївський» храм

У Мотовилівській Слобідці власної церкви не було, тому прихожани цього села становили єдину Богородичну парафію, осередок якої перебував у Великій Мотовилівці. Зате на кладовищі у Слобідці існувала дерев'яна Каплиця синього кольору, де відбувалися молитви за покійників та на поминальні дні. Каплиця не збереглася, була розібрана при радянській владі в середині 1960-х років.

У 2006 році, на кошти прихожан і жителів Мотовилівської Слобідки у селі будується церква Івана Богослова. Будівництво ще не закінчене, але церква уже діюча.

Храмове свято 9 жовтня. Нинішній настоятель отець Миколай.

Церква «Івана Богослова»

Церква Різдва Пресвятої Богородиці.

(Богородична).

Гімн «Богородиця».

*Богородице, Диво, Богословенна Маріє,
Твого Сина, Господа, мати обрана, Маріє!
Сподоби нам і дай нам. Господи помилуй!*

Церква — це Храм Божий, де кожний віруючий християнин може помолитися, попросити прощення Божого, відшукати душевний спокій, отримати особливу благодать, енергію світла та умиротворення. Саме в церкві людина приймає хрещення, щоб іти по життю згідно з Божими заповідями.

Церква Різдва Пресвятої Богородиці, це святе місце пов'язано з історією Мотовилівки і долею людей, яке стало притулком віри, культури і духовності. Як віруючі люди, ми повинні відновлювати пам'ять, щоб не забути про тих, хто вистояв у вірі, надії, і вірності нашому Спасителю та Його милосердям для всіх нас.

Протягом століть її доля була прямим відображенням часу на зламі епох. Церква пережила все: розвиток, руйнацію й, нарешті, відродження. Перегорнемо складні, трагічні та радісні сторінки історії існування Великомотовилівської Святині, – церкви Різдва Пресвятої Богородиці.

Варто зазначити, що церква Різдва Пресвятої Богородиці мала свої попередниці. Першу згадку про церкву, із народних переказів в книзі «Опис Васильківського повіту» подає Едвард Руліковський. ... У містечку Міна (сучасна Велика Мотовилівка) були укріплені замок і церква. Вали і рови, які опоясували старе замчисько, здебільшого існують і сьогодні ...

Із досліджень можна припустити, що з середини 16-го століття за Київського воєводи князя Василя-Костянтина Острозького у містечку Мотовилівка теж стояла церква. З історичних джерел загально відомо, що князі Острозькі були великі оборонці українського православ'я і своєї нації. За свого життя збудували багато монастирів і святих церков православних. Чи це була церковка, чи капличка на разі невідомо, імовірно була знищена навалюю ордінців. Про те що церква уже в ті часи існувала, можна судити по залишкам дуже старих кладовищ Великої та Червоної Мотовилівки.

У 1596 році єпископат Київської митрополії до якого входила Мотовилівська парафія, прийняв синодальне рішення, перейти під юрисдикцію Римського престолу, але із збереженням традиційної православної обрядності та власної церковної й етнокультурної самобутності. Наша церква стала Уніатською. На той час подібний крок був зумовленим багатьма причинами. Одна з них, це занепад Константинопольської церкви, яка була заложником турецьких султанів, та великий вплив Католицької церкви, яка намагалася стати єдиною Християнською церквою.

Але найранішня письмова згадка про Фастівський Уніатський деканат, Мотовилівську парафію і церкву під назвою «Різдва Пресвятої Богородиці» датована 1686-м роком в статті Ірени Водзяновської «Фастів – столиця Уніатського деканату», опублікованій Люблінським католицьким університетом Йоана Павла 2 (Польща).

... Від трактату 1686-го року, Мотовилівська Уніатська парафія опинилася на кордоні Речі Посполитої й Росії. Не раз руйнована Мотовилівка почала знову залюднюватися на початку 20-х років 18-го ст. Тоді ж там було відбудовано церкву. (Отже на той час церква у Мотовилівці уже була, тому можна впевнено стверджувати про більш, ніж 300-річчя її існування, прим. авт).

...1773 року у Фастові на місці уніатської було утворено Православну протопопію, парафії поступово почали переходити

у православ'я. Частина церков змінювала конфесійну залежність кілька разів, залежно від політичних обставин. Так, Мотовилівка зазначалась у документах Переяславської православної єпархії вже 1771 р. як «отобрана на унію», а в рапорті протопопа Фастівського, дата її переходу в унію визначається як 1773 р. Можливо, що між 1771 і 1773 рр. була знову православною.

... Того ж 1773 р Липовецькі парохи А. Ковальський і Я. Базилевич за допомогою російської військової влади відібрали ключі від церкви в Мотовилівці. Уніатські священники Мотовилівської церкви «Різдва Пресвятої Богородиці» А. Гупалевич і В. Соколовський номінуються на православних священників і переходять в православ'я.

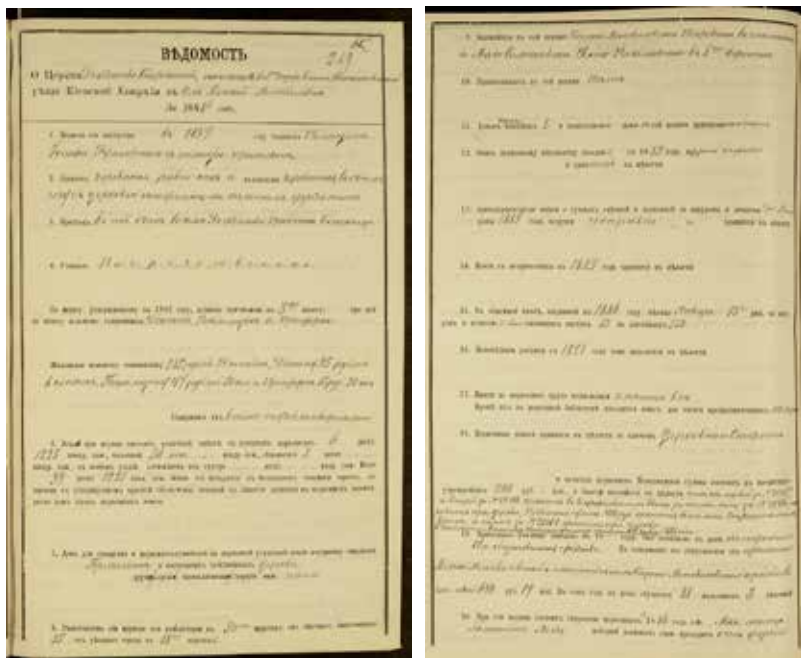
Краєзнавець Лаврентій Похилевич, який у 1870 році відвідав Мотовилівку писав: «В Поміщицькій частині Мотовилівки, є »Богородична» церква, причислена до 3-го класу. Церква «Богородична» дуже давня, вона згадується в книзі Фастівського деканату за 1746 рік і описується так: дерев'яна з трьома куполами, Дзвіниця при ній належного чину, має п'ять дзвонів. Вона огорожена дубовими палями, при ній тоді був священником Василь Самолевський. Окрім Мотовилівських жителів в приході її є також село Оленівка з 1637 душами жіночої і чоловічої статі і Слобідська Мотовилівка».

На цвинтарі в Мотовилівській Слобідці була дерев'яна Каплиця, яка належала до парафії Великомотовилівської Богородичної церкви, була розібрана на початку 1960-х років.

Та, давня «Богоридична» церква з трьома куполами мабуть не збереглася, бо у 1837 році у Великій Мотовилівці було освячено новозбудований з одним куполом Храм на честь «Різдва Пресвятої Богородиці».

На той час поміщиком Великої Мотовилівки був Юзеф-Казимір-Ігнатій Іосіф Руліковський. Поляк католицької віри, на свої кошти збудував церкву для своїх підданих – православних Мотовилівчан.

Ведомость 269

О Церкви Рождество Богородичной, состоящей в 1-ом округе Благочинного Васильковского уезда Киевской Епархии в селе Великой Мотовилковке. За 1888-й год.

1. Церковь сия построена в 1837 году тщанием Помещика Юсифа Руликовского с помощью прихожан.

2. Зданием деревянная, равно как и колокольня деревянная в одном году с церковью построенная на каменном фундаменте.

3. Престол в ней один, во имя Рождества Пресвятой Богородицы.

4. Утварью. Посредственная.

По штату, утверждённому в 1842 году, церковь причислена к 3-му классу; при ней по штату положено: священник, Діакон, Псаломщик и Просфорня.

Жалование положено: священнику 285 рублей 24 копейки, Діакону 95 рублей 8 копеек, Псаломщику 47 рублей 50 копеек, и Просфорни 15 рублей 20 копеек.

Содержание их весьма перовлительное.

6. Земли при церкви состоит: усадебной вместе с погостом церковным 6 десятин 1225 квадратных сажней, пахотной 30 десятин, сенкосной 3 десятины в особом угодии, состоящем из хутора. Всего

39 десятин 1225 квадратных сажней. Земли сіи находятся в безспорном владении причта, записаны в утверждённом проекте обеспечения, который в целости хранится в церковном архиве, равно как и планы церковных земель.

7. Дома для священно и церковно-служителей на церковной усадебной земле построены тщанием Прихожан и составляют собственность Церкви.

8. Разстояніем сія церковь от консисторіи в 50-ти верстах, от местного благочиннаго 35, от уезднаго города в 18-ти верстах.

9. Ближайшія к сей Церкви Казённо Мотовиловская Покровская в смежности, и Мало Солтановская Николаевская в 5-ти верстах.

10. Приписанных к сей церкви нет.

11. Домов нет, кладбищ 2 и молитвеннаго дома к сей церкви прописаннаго нет.

12. Опись церковному имуществу заведены с 1839 года, ведётся исправно и хранится в целости.

13. Приходорасходныя книги о суммах свечной и церковной за шнуром и печатью Духовной Консисторіи даны 1887 года, ведутся исправно и хранятся в целости.

14. Копіи с метрических с 1823 года хранятся в целости.

15. В обыскной книге, выданной к 1886 году, месяца Генваря, 13-го дня, за шнуром и печатью Духовной Консисторіи писанных листов 33, не писанных 356.

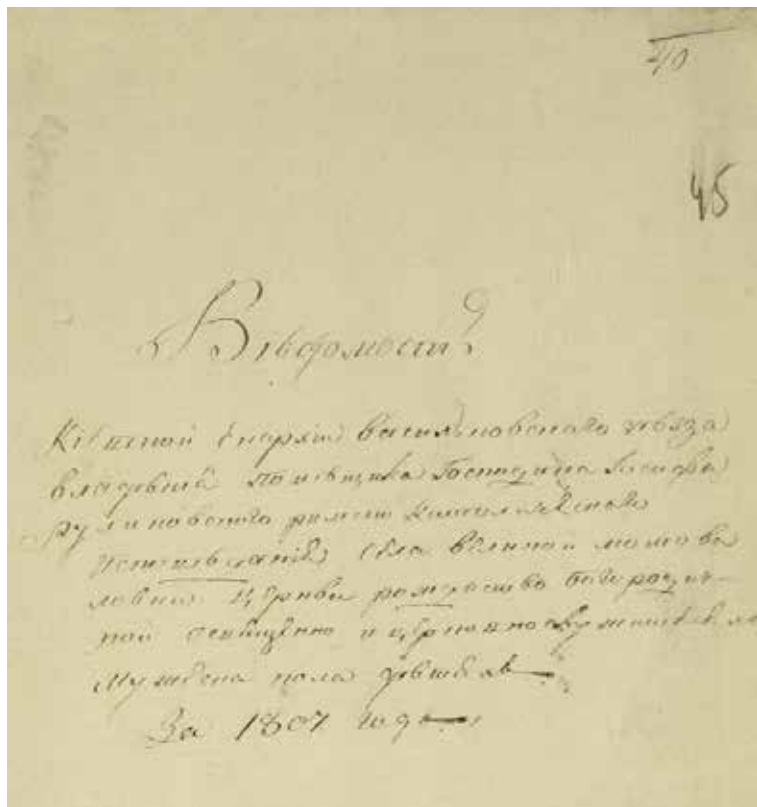
16. Исповедныя росписи с 1821 года тоже находятся в целости.

17. Книги до церковнаго круга подлежащія, имеются все. Кроме их в церковной библіотеке находится книг, для чтенія предназначенных, 100 экземпляров.

18. Церковные деньги хранятся в целости за ключом Церковнаго Старосты и печатью церковною. Неподвижной суммы состоит в кредитных учреждениях 200 рублей, а билеты находятся в целости, коих два: первый за N42417, а второй за N42418, хранятся в Государственном Банке расписка коего за N43486, находится при церкви. Подвижной суммы 400 рублей хранится в том же Государственном Банке, а билет за N25067 хранится при церкви.

19. Одноклассное Министерское Народное училище открыто 17 января 1883 года. Оно помещено в доме построенном на общественные средства. На содержание его отпускается от прихожан Велико Мотовиловской и смежной с ним Казённо Мотовиловскаго приходов ежегодно 640 рублей 19 копеек. Всем году в нём обучается 88 мальчиков 3 девочки.

20. При сей церкви состоит старостою церковным с 1886 года Мая месяца Галактіон Мегедь, который должность свою проходит очень усердно.

Ведомость 40/45

Киевской Епархіи васьковського уезда, владения Помещика Господина Иосифа Руликовскаго Римо Католическаго Исповеданія, села Великой Мотовиловки Церкву Рождество Богородичной основано и церковно-служителям в мужесно помог в деаніях. За 1807 год

1-го січня 1826-го року церкву Різдва Пресвятої Богородиці відвідали солдати повсталого Чернігівського полку на чолі з Сергієм Муравйовим-Апостолом, які перебували у Великій Мотовилівці з перепочинком. В своїх «Записах і листах» декабрист І. Горбачевський згадує:

... У Мотовилівці, Муравйов-Апостол був обступлений людьми, які поверталися з церкви. Добрі селяни радісно вітали його з Новим роком, бажали йому щастя, повторюючи безпереривно:

– Да поможе тобі Бог, добрий наш полковнику, визволитель нашій.

В подальшову Сергій Іванович кілька разів наголошував, що на Новий рік у Мотовилівці, він мав найщасливіші хвилини в житті, котрі лише одна смерть зможе викреслити із його пам'яті.

1861-го року було скасоване кріпосне право. У Великомотовилівській Богородичній церкві, за переказами, забили у дзвони. Селянам, що зійшлися до церкви, настоятель храму, у присутності поміщика зачитав царський указ. Радість була велика, люди плакали промовляючи: «*Батюшка, воля, воля!*»

Прихожани церкви

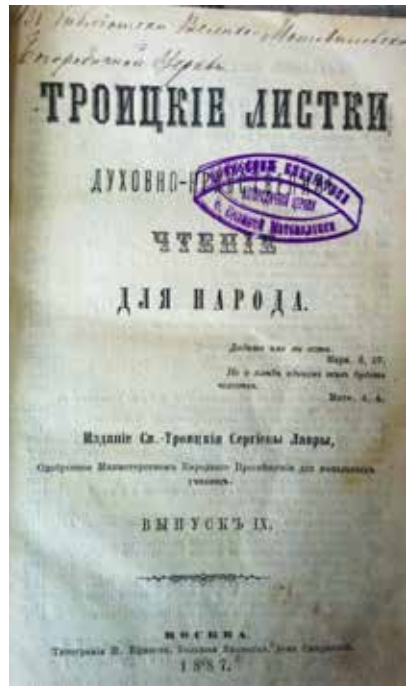
Богослужіння в середині церкви

У Великомотовилівській церкві Різдва Пресвятої Богородиці при церковному приході (першому на Фастівщині) люди навчалися грамоти. Із досліджень Едуарда Мондзелевського, історика, дослідника і краєзнавця Фастівщини: *1779-й рік. Архівний документ цього року засвідчує, що місцевий житель А. Пісуненко навчався церковно-слов'янської грамоти, читання та письма у дяка церкви Різдва Пресвятої Богородиці с. Велика Мотовилівка Т. Стаховського.*

З архівних матеріалів про першоджерела освіти Великої Мотовилівки подає Почесний краєзнавець України, кандидат історичних наук, Володимир Перерва в книзі «*Історія шкільництва в містах і селах Київщини 19-го – початку 20-го ст.*».

У 1860 році в селі Велика Мотовилівка, при церкві Різдва Пресвятої Богородиці було засновано церковнопарафіальну школу. Фундатором даного навчального закладу був настоятель місцевого Храму священник о. Спиридон Михайлович Калитинський. Отець Спиридон був досвідченим і авторитетним священником. Він служив у храмі Великої

Мотовилівки довгих 43 роки, — з 1832 по 1875 рр. Протягом цього часу він здобув неабиякий авторитет у місцевих мирян. У заснованій ним школі навчалися десятки учнів — як хлопчиків, так і дівчаток. В Храмі була бібліотека для учнів та прихожан.

До даної школи ходили не лише діти з Великої Мотовилівки, але й з приселку, — Мотовилівської Слобідки, населення якої відвідувало храм Різдва Пресвятої Богородиці. Як священник і педагог за успішне виконання пастирських та вчительських обов'язків, вміння переко-нувати і впливати, отець Спиридон був у різний час нагороджений набедренником та скуфією від імені київських митрополитів.

«За принятие благоразумных мер к удержанию своих прихожан в должном повиновении и поселении в них духа спокойствия о. Спиридон достоин синодальной благодарности».

У 1875 році до Великої Мотовилівки прибув наступний настоятель місцевої парафії та наставник церковноприходської школи — священник отець Євстратій Несторович Григоренко. Він, на відміну від більшості церковнослужителів свого часу, був вихідцем не з привілейованих духовних династій, а з селянського середовища. За його наставництва відбулося остаточне становлення школи як закладу і відповід-

но прогрес в освіті місцевих дітей. Як священнослужитель і педагог отець Євстратій був відзначений набедреником та скуфією від імені київських митрополитів.

З роками настоятель Великомотовилівської церкви Різдва Пресвятої Богородиці отець Євстратій мав, як для периферійного сільського священнослужителя унікальні відзнаки. Йому було вручене письмове благословення Священного Синоду, а в 1908 році був відзначений російським імператором Миколою 2.

6 мая 1908 года согласно определению Святейшего Синода, Государем императором Всемилостивейшее удостоен о. Евстратий Григоренко награждения золотым Наперсным Крестом.

У 2010 році настоятель Храму «Святого Миколая» місто Фастів, отець Михайло, рекомендував Великомотовилівській церковній громаді отця Леоніда Івановича Красновида, священника, який має досвід у будівництві Храмів.

З 2013 року отець Леонід офіційно очолив Великомотовилівську парафію церкви Різдва Пресвятої Богородиці. Народився в селі Веприк, Бобровицького району, Чернігівської області, виходець із сім'ї колгоспників. Закінчив Житомирську Духовну семінарію. Церковний сан – протоієрей. За порівняно невеликий термін своєї каденції, отець Леонід приймав участь у відновленні та будівництві Храмів на Житомирщині:

- церква «Святих Кирила і Мефодія», село Прибрежне Ружинського р-ну,
- церква «Святого Миколая Чудотворця», село Квітневе Коростишівського р-ну,
- церква «Покрова Пресвятої Богородиці», село Красилівка, Коростишівського р-ну.

Отець Леонід брав безпосередню участь у будівництві церкви «Різдва Пресвятої Богородиці» та Каплиці у Великій Мотовилівці. Нині планується збудувати Дзвіницю, огорожу та упорядкувати інший благоустрій на території церкви. Користується повагою серед прихожан та жителів Великої Мотовилівки. Залишиться для нас, як священник-будівничий.

Влітку 1887 року у Великій Мотовилівці перебував визначний художник Михайло Врубель. Із спогадів художника Миколи Порохова, учня Врубеля.

...Еще в имении Тарновских »Мотовиловка» под Киевом, где Врубель весной 1887 года был занят эскизами к росписям »Надгробный плач» и »Воскресение», он начал несколько станковых вещей на темы евангельской жизни Христа: »Моление о чаше», »В Гефсиманском саду». Он писал или обдумывал эти темы в течение полутора лет, до октября 1888 года, когда, наконец, получил возможность принять

участие в росписи Владимирского собора, но только в орнаментально-декоративной живописи.

«Моление о чаше» было написано им для Великомотовиловской сельской церкви «Рождества Пресвятой Богородицы» и хранится теперь, если можно говорить о сохранности руины, в Киевском музее русского и украинского искусства.

Христос изображен до колен, лицом в левую сторону. Картина размером в человеческий рост, потому шириной узкая. Весь образ в темных, ночных тонах быть может, еще более потемневших от времени и плохих красок. Огромные глаза Христа смущали всех членов семьи Тарновских, и младшая дочь Н.Я.Мацневой (Тарновской), Ната, пробовавшая писать масляными красками, храбро переписала по-своему глаза врубелевского Христа ...

Моление о Чаше. 1867
ХРАПКИ, МОСКВА.
158 x 82.

Памятью лета, проведенного в Мотовиловке, в имении Тарновских, остался великолепный рисунок, изображающий стариков Тарновских, играющих в карты за ломберным столом. Обычным врубелевским приемом, без контуров, одними сплошными массами теней, полутонов и света, чрезвычайно живо передано напряженное внимание старушки – матери Я. В. Тарновского, следящей внимательно за тем, с каким

раздумьем выбирает карту ее партнер; на лице его жены, Людмилы Антоновны, благодушное выражение человека, для которого безразличен ход соседа. [Рисунок (карандаш, 1887) хранится в Одесской государственной картинной галерее.]

На території церкви відбувалися поховання священнослужителів. Тут також похована Тарновська Людмила Антонівна, – перша дружина поміщика Великої Мотовилівки Якова Васильовича Тарновського.

В Храмі знаходився архів, в якому зберігалися плани церковних земель, метричні книги, штат церковнослужителів, перелік майна. Окрім місцевого населення в пастві Богородичної церкви в різні часи також були жителі сіл Оленівки та Мотовилівської Слобідки.

З 1917-го року під час творення Української Державності, відбувалися зміни і церковному житті. У жовтні 1921 року в Києві відбувся Перший Всеукраїнський Церковний Собор, вписавши до канонів, – автокефалію та українізацію церкви та, як одну з головних засад: «Українська Православна Церква є Автокефальною, ніякому духовному урядові інших Православних Церков не підлегла, бо Київська Церква є матірною і родоначальницею Українського Православ'я»

В ті часи, і перші роки радянської влади у Великомотовилівській церкві Різдва Пресвятої Богородиці літургія правилася українською мовою.

Під час братовбивчої громадянської війни 1918-1922 років і агресією більшовиків, на нашу землю прийшли важкі часи як для українського народу, так і для душі його – Храмів Божих. Все священство та активні вірні Української Православної Церкви були заарештовані, вислані або розстріляні.

У Мотовилівських церквах реквізуються рукописні картини, старовинні ікони, культові у позолоті речі, які були предметом для богослужіння. Відміняється Священнодійство українською мовою, у школах скасовано викладання Закону Божого.

Під час Другої світової війни, у 1942 році Українська Православна Церква почала відновлюватись, але після війни комуністичним режимом знову заборонена. Єпископат і частина духовенства виїхало за кордон.

Наша церква має Престольне Храмове свято. 21-го вересня на Другу Пречисту прихожани поклоняються Пресвятій Богородиці. Цього дня жителями Великої Мотовилівки також відзначається і Храм села.

Храм села. Ще з давніх часів велося, коли засновувалося містечко чи село, то також у новому поселенні закладався і Храм Божий. Назва Храму визначалась на вшанування святого чи євангельської події, на пошану яких називались церкви. З тих пір і започаткована традиція відзначати місцеві свята – Храм села.

Надзвичайно цікава історія храмових свят обох наших Мотовилівок. Ось що показують дослідження. У містечку Мотовилівка ранішня назва Гуляники також була закладена церква в ім'я Різдва Пресвятої Богородиці (Богородична). Жителі тоді ще єдиної Мотовилівки по обидві сторони Стугни разом відзначали Храм села в один день – 21-го вересня. Однак у 1710 році, коли Мотовилівку по річці Стугні було поділено між двома державами, козацька сотня на чолі з отаманом Григорієм Стоцьким вимушена була перебратися з польської її частини у російську. Так як, по лівий берег Стугни церкви тоді ще не було, то козаки і тамтешні жителі збудували Каплицю. Оскільки та перша Мотовилівська церква була з престолом в ім'я Різдва Пресвятої Богородиці, а матір Божа є покровителькою козацтва, то каплицю також назвали на честь Богородиці. Нині, це Червономотовилівська церква Покрова Пресвятої Богородиці (Покровська), яка, якби стала «дочкою» тієї давньої, єдиної і «материнської» Мотовилівської церкви в ім'я Різдва Пресвятої Богородиці.

Отож кожного року 21-го вересня, на Другу Пречисту, жителі Великої Мотовилівки святкують особливе свято – Храм села. Мотовилівчани запрошували до себе на гостини не сусідів, а родичів, знайомих, кумів з інших сіл. Поспішали запрошені гості насамперед до церкви, щоб послухати службу Божу, і лише потім до святкового столу. В цей день не працювали, не постували. Кожна Великомотовилівська оселя храмувала, і, якби ставала маленькою частинкою Храму Різдва Пресвятої Богородиці. На Храм пригощали гостей вишуканою їжею. З поміж обов'язкових рибних, м'ясних страв, до столу також подавалися голубці, випечені пироги, коржі з маком та ряжанкою, відливана пшоняна каша (відливанка) на зразок похідного козацького кулешу, запивали узваром. А коли гості вже збиралися додому, гостинні хазяї обов'язково давали їм у дорогу «храмовика». Храм села, це спадщина наших батьків і дідів, духовний зв'язок багатьох поколінь.

Цікаві спогади про Великомотовилівську церкву Різдва Пресвятої Богородиці надає Толстая Ніна Петрівна, 72 роки, дівоче прізвище Шабельник:

«В пам'яті назавжди збереглося, як у дитячі роки моя бабуся Агафія Йосипівна часто брала мене з собою до церкви. Ходити до церкви було цікаво. В ній завжди було урочисто і затишно. Красиво було в середині церкви.

Посередині Іконостасу були Царські ворота. Вінчала ворота восьмикутна зірка оздоблена різнокольоровим камінням. Її називали Різдвяна. Вона означає народження Ісуса Христа. Саме появи його на світ вона засяяла на небі. (Зірка збереглася і була передана в церкву Покрова Пресвятої Богородиці, що в Червоній Мотовилівці). По бокам Царських воріт, дві колони з карнизом різьблені візерунками у золотий колір. Праворуч від колон зображення Ісуса Христа, ліворуч, зображення Богородиці. Над карнизами були зображені ікони апостолів. Зліва від дверей знаходилася драбинка, яка вела на хори. Балкон хорів теж різьблений з дерева.

У Вівтарі зберігалася Плащаниця Спасителя. Приклонялися Плащаниці під час Богослужіння від Великої п'ятниці і до Пасхальної опівнічної відправи. На Великдень була урочиста церковна хода навколо Храму з іконами та хоругвами, і лише потім святили паски.

Дзвіниця дерев'яна, двоярусна з куполом, висота близько 6 метрів, На першому ярусі знаходилося житлове приміщення. В ньому жили батюшка і матушка. На другому ярусі знаходився дзвін. На другий ярус потрібно підійматися по драбині. Дзвін виконував також функцію набату. У ті часи, в селі часто відбувалися пожежі. Переважна більшість людських хат були вкриті під солом'яну стріху. Церковний дзвін сповіщав про біду та скликав людей на допомогу.

На території церкви Різдва Пресвятої Богородиці спочатку були поховані загиблі воїни у Другій світовій війні. Згодом, рішенням місцевої влади перепоховані біля сільського клубу, (нині господарчий магазин та кафе).

Уявімо собі, в клубі танці, пісні і поруч загиблі воїни. Цинізму не було меж. Лише у 1970 році на попереднє, світле і святе місце садиби Богородичної церкви були знову перенесені останки загиблих воїнів, пам'ятник та установлені мармурові плити з прізвищами загиблих односельчан у Другій світовій війні. З тих пір у затишку, серед вікових лип та берестів спочивають загиблі воїни.

Із спогадів моєї бабусі, один із воїнів на прізвище Лордкіпанідзе, після смертельного поранення помирав, просив дати звістку на батьківщину в Абхазію. Пошуки рідних тривали не один рік. Через багато років по тому приїхали на його могилу рідні брат та сестра. Зустріч незнайомих людей відбулася теплою та дружньою.»

В церкві Різдва Пресвятої Богородиці проводились численні релігійні ритуали: відспівування покійників, вселенські батьківські суботи, коли поминають всіх від віку спочилих отців, матерів, братів і сестер наших. Від-

правлення панахиди на 9-й, 40-й дні та у роковини після смерті померлого. Також відбувалися такі обряди, як хрещення, причастя, сповіді, вінчання.

З вінчальними іконами .

У 1958-1964 рр почався виток активного придушення релігійного життя. Церква Христова знову переживала сумні часи. Країну охопила атеїстична лихоманка. Духовенство всіляко принижувалося. Повсюди таврували і шельмували людей за справляння релігійних обрядів (хрестин, вінчання, відвідання церков). За наказом згори почалося свідоме знищення храмів. Компарткерівниками Мотовилівки було прийнято рішення про закриття церкви Різдва Пресвятої Богородиці для прихожан, а місцеве начальство обладнає в її приміщенні склад для збереження колгоспного зерна.

Незадовго до руйнації Богородичної церкви

1962-го року, посилаючись на нібито аварійний стан, тими ж мотовилівськими парткерівниками прийнято рішення зруйнувати церкву. Релігійна громада стала на захист своєї Святині, а на знак протесту, люди по черзі ночували в церкві. Незважаючи на це, активісти до тракторів ладнали металеві троси. Особистий протест здійснив житель Великої Мотовилівки, колгоспний тракторист Михайло Руденко, відмовившись брати участь в нарузі над церквою. В ті часи то був мужній вчинок.

Після руйнації церкви Різдва Пресвятої Богородиці, потяглися сірі, одноманітні, порожні роки занепаду релігійної громади села Велика Мотовилівка. Старі люди казали: «То і не село, як немає церкви».

Відійшов у минуле Радянський Союз. Україна здобула незалежність. Почали відновлюватися з руйнації духовні святині, які мають історичну і культурну цінність.

14 серпня 2010 року на свято Маковія, (7-ми мучеників Маккавеїв) в присутності багатьох жителів села Велика Мотовилівка відбулася значна і радісна подія. На місці зруйнованої Богородичної церкви були освячена територія та встановлений Хрест на будівництво нової церкви – Різдва Пресвятої Богородиці. Його власноруч виготовив краєзнавець і громадський діяч Фастівщини Мороз Андрій Омелянович. Обряд здійснили 7 церковнослужителів. 16 липня 2013 року парафіяльними зборами було затверджено Статут релігійної громади церкви Різдва Пресвятої Богородиці. Почала відроджуватися Великомотовилівська парафія.

Каплиця.

Спочатку, аби мир'янам можна було хоча б помолитися, правити Богослужіння, звершали таїнства Божі, та, як пам'ять про зруйновану Богородичну церкву, люди своїми силами почали будували Каплицю.

21 вересня 2013 року на Храмове свято церкви Різдва Пресвятої Богородиці та Храм села, у тільки що розпочатому будівництві Каплиці, більш ніж, як через 50 років, батюшка Леонід відправив перше богослужіння «Подячна молебень Господу Богу», а на Великдень вже знову забили церковні дзвони.

Будівництво Каплиці

Перше Богослужіння

Цілування Хреста

Світлина на згадку.

Як же бути без Святої водиці? Тому разом з будівництвом Каплиці почали копати криницю.

Привезли круги

Встановили останній круг

«Кринице, кринице, дай води напиться!»

З облаштуванням природного джерела Церковної криниці, на Водохреща прихожани святять воду. Особливі урочистості з свяченою церковною водою відбуваються на Різдво Христове, освячення будинків жителів Великої Мотовилівки, на Великдень, Стрітєння, Трійцю, Спасівку, благословення дітей до школи, бо вважається, що в ці дні вода має цілющу силу. У Вербну неділю святять вербу. Нею гладять один одного, приказуючи:

*Будь великим, як верба,
А здоровим, як вода,
А багатим, як земля.*

У Каплиці правилось Богослужіння і люди ледь уміщалися всі, і прихожани, взявши на себе ініціативу, вже збирали кошти на будів-

ництво нової церкви. Тоді мало хто вірив у спроможність будівництва, але невеличка група парафіян на чолі з отцем Леонідом ревно йшла до мети. Поступово Великомотовилівська церковна громада зростала, укріплялась вірою та збагачувалась любов'ю до Бога.

У 2014 році під церкву був закладений фундамент. Розпочалася кропітка праця. Переважна більшість будівельних робіт виконувалась нашими прихожанами. До будівництва долучалося все більш і більш людей, дорослих і малих. Допомогали чим могли. Хто транспортом, хто будівельними матеріалами, хто фізичною силою, хто готовив обіди для працюючих.

Був випадок, коли працювали біля церкви, на дорозі зупинилось авто. Підійшов молодий чоловік і запитав:

– А що ви будете?

Люди відповіли:

– Колись на цьому місті стояв Храм Божий. При радянській владі був зруйнований. Будуємо новий.

Чоловік дістав гроші, які мав при собі, та мовив:

– Нехай вам Бог допомагає!

Люди подякували та запитали:

– А хто ви будете?

– Дмитро з Києва.

Інший випадок. Ось уже кілька років будівничі церкви користуються будівельними лісами, які безкоштовно надав Сергій Телитченко. Завдяки висотному риштуванню були проведені надзвичайно важливі роботи на висоті, такі, як монтаж конструкцій, утеплення стін, ґрунтовка, фарбування і інші.

Подібних прикладів було безліч, всіх їх не перелічити. Отець Леонід, староста Валентина Дубчак, прихожанка Ганна Ковтун ефективно організовували роботу та наводили зв'язки зі спонсорами. До фінансування залучалися як місцеві, так і приватні підприємства та підприємці з інших місць. Оператор і блогер Андрій Гладченко на сайті «Борова ОРГ» регулярно висвітлював хід будівництва церкви.

Велику спонсорську фінансову, транспортну допомогу постійно надають приватне підприємство агрофірма «Конкорд-Агро» (керівник Гайсинський Е. Й.), «ТОВ ДОЛЯ і Ко». Підприємці: Мялик В. Н., Карпов І. В., Педько В. І., Береговий П. І., Пашенко М. М., Майоров В. В., Верес Л. М., учасник бойових дій в Афганістані, меценат Семенець О. А., і багато небайдужих людей.

У цю вагому справу, багато зусиль і старань доклала Ганна Миколаївна Ковтун. Особисто брала участь в усіх планово-організаційних ділах пов'язаних з будівництвом церкви. Одним з особливих значень було закупівля та своєчасна доставка будівельних матеріалів, що дало можливість хоча в напруженій роботі, але за короткий час збудувати прекрасний Великомотовилівській храм. І в цьому велика її заслуга.

Все рівно грошей не вистачало, але люди дуже вболівали за свою Святиню, тому всім миром жертвували кошти. На Святки отець Леонід освячував будинки жителів села, хористи з піснями та колядками ходили по хатах, а кошти передавали у скарбницю церкви. Кожна гривня була на вагу золота.

В єдності цілі, відданості справі мабуть не усвідомлювали, як ми ставали ще більш дружнішими. Пам'ятаєте, коли централізовано колоною привезли будівельні блоки, розчаровані водії запитали:

– А де ж люди під розгрузку?

– Ми домовлялися на десяту годину, зараз тільки півдесята. Перекуріть поки, а ми вам гарячого чаю з дороги, – відповіли їм.

– Можна подумати, що за півгодини люди зберуться, доведеться цілий день перекурювати? – зневірою бубоніли ті.

Ще не було й десятої, а людей зібралося стільки, що яблуку ніде було впасти. До роботи взялися з неабияким завзяттям, тому машини розвантажили за мить. Так в роботі кріпилась наша дружба.

Будівництво Храму – відповідальна і складна справа. Бути причетним до будівництва церкви – це справжнє диво і велика честь, тому громада не жаліла ані коштів, ані сил. Ваша, шановна громадо, повсякденна невтомна праця, самовіддача, переросли в реальні здобутки. Ми стали свідками воістину історичної та унікальної події. Церква Різдва Пресвятої Богородиці поступово піднімалась з руїни. Воістину вона стане народною, і другим домом для кожного із нас, бо збудована на кошти жителів Великої Мотовилівки.

Як це було.

Молитва перед закладанням фундаменту церкви

Благословення на святе діло

На поміч з Євангелієм

Проектування

Заміри

Найстаріші поміркували

Розбивали кілочки

Перші заступни землі

І робота закипіла

З радістю

І веселим настроєм

Поспішаю на поміч

З часм та оладками

Гуртом і в томи не відчуваси

Світлина на згадку

Знову порадилися

Мабуть пора заливати подушку

З Божою допомогою!

І бетон заповнює траншею

Столярі теж знають свою справу

Тому і опалубка під фундамент готова

А тим часом у трапезній наші хазячки сервірують стіл

Молитва перед трапезою. Нехай Господь Бог повертає затрачені сили

*А спробуйте картоплі-печені. Відчуваєте аромат?
Смачного!*

Настала осінь. Фундамент вистоявся, настав час мурувати

І будівельні блоки привезли вчасно

Розвантажуюмо

Взялися дружно

Робота не чекає.

Ще й чоловікам допоможемо

Муруємо

І стіни піднімаються

Пора лагодити риштування для робіт на висоті

І труди не даремні

Нарешті очікувані куполи для церкви

Установка куполів

Центрального куполу

Затаївши подих

Церква поступово набирає свого виду

Встановлення Хреста на центральній бані

Наші висотники

З обідом теж не запізнюємося

Світлина на згадку

Мабуть і самі прихожани не сподівалися, що більше ніж 50 років після руїни, як не ходили до церкви, і придуть до нової. Але сталося. За три роки були зведені стіни, встановлені церковні куполи.

На кінець 2017-го року Великомотовилівська церква Різдва Пресвятої Богородиці постала у всій своїй величі та красі. Вінчує її центральний купол в оточенні чотирьох менших. Один – Центральний – це символ Христа, чотири з боків – 4-х євангелістів. Купола з випуклою формою плавно загострюючись на вершині символізують вогник палаючої свічі, а золотистий колір, – символ небесної слави.

З накритим дахом і утепленими стінами

Вид зверху

З цієї нагоди від прихожанки і хористки церкви Покрова Пресвятої Богородиці, що в Червоній Мотовилівці Раїси Никоненко, – людини духовної і творчої, нашій церкві присвячуються душевні, сердешні поетичні рядки.

Ода Церкві.

Будували Церкву всім селом,
Ані сил, ні грошей не жаліли,
Бо хотіли, щоб жила любов,
Щоб серця зовсім не зубожіли.

Славна церква тут колись була,
Зруйнували вороги прокляті.
Та Святиня знову ожила,
Працювали руки тут завзяті.

Хай же дзвонять дзвони на свята,
І кличуть всіх людей до Храму,
Щоб віра в Бога знову ожила,
І в його Святу, Пречисту Маму.

Бережіть Святиню цю нову,
Щоб ніхто не зміг вже зруйнувати.
Посадіть калину і вербу,
Будуть сюди пташки прилітати,
Та не пташки, ангели святі,
Будуть з Вами, Бога прославляти.

Притча про Піст.

Господи, Ісусе мій
Прийми мої благання.
Дай провести цей піст
В смиренні, покаянні.

Дай ширих молитов,
Терпіння дай і хисту
І знищи у мені
Бажання норовисті.

Гидкі, бридкі слова
І недоречні мрії,
Недобрії діла
І помисли всі злії.

Не можу вже мовчати,
Урвався мій терпець.
Прости мене, помилуй
Небесний мій отець.

Також надійшло вігання з міста Чортків Тернопільської області від поетеси і літераторки Раїси Обшарської. В мотивах її поезії Ви пізнаєте нашу церкву, своїх бабусь і матерів, діточок і онуків та самих себе.

Присвята Церкві.

У Мотовилівці Великій
Там, де капличка й чиста вода
В непереможній вічній любові
Пресвята Богородиця знак подала.

300 років сонцем праведним сіяє,
В серцях і душах Церква золота!
Парафіянам щиро посилає
Любов і Божу ласку, всі літа.

Цей Храм Пречиста Діва освятила,
Коли з'явилась в благодатний час,
І омофором всіх своїм накрила,
Й оберігає щохвилинно нас.

Протоптані за довгий час стежини,
З усіх сторін у славний Храм ведуть,
І тихий спів, і дзвін величний лине,
А люди поспішають, – йдуть і йдуть.

Несуть в серцях свої жалі і болі,
Шукають порятунку в каятті.
Складають руки і молитви молять,
Які їм, допомагають у житті.

А як тут гарно, як тут любо бути,
Мов у куточку раю на землі,
Щоби про вічне, про святе збагнути,
До церкви йдуть дорослі і малі.

Ось бабця сива, як голубка рання,
До церкви подолала довгу путь.
Через роки звучать її благання,
А їй під 90 вже, мабуть.

Розв'язує хустинку, образочок,
Неначе скарб найбільший дістає
Цілує, просить милості для дочок
І для онуків, хай Господь дає!

Вона завжди у церкву цю ходила,
Ще з малечку, з матусею удвох.
Життя, як стерня, покололо тіло,
Але у серці залишився Бог.

Ось підбігає дівчинка маленька,
І оченята радісно цвітуть.
Складає ручки, молиться тихенько,
Їй так цікаво, урочисто тут.

Цілителька душі і тіла.
У ореолі тисячі світінь,
Сієш куполами золотими,
Для нас, і для прийдешніх поколінь.

І, хоча ще неповністю були закінчені зовнішні та внутрішні будівельні роботи, вже влітку 2016-го року на прохання прихожан в новій церкві правилась служба Божа. Утім ще чимало потрібно було доробляти. Заказати Іконостас, вимостити утеплену підлогу, збудувати нову Дзвіницю, поставити ворота й огорожу, посадити дерева й квіти.

Перша Служба Божа у новому Храмі

Читання Псалмів

У Храмі лунає молитва

Слухаємо Божу проповідь

Слухаємо церковний спів

Наші майстри потурбувалися лавами для сидіння

Можна зібратися зі своїми думками

Подарунки для нашої церкви

Ікона Апостолів Петра і Павла

Отримати Божу благодать.

Перший Іконостас

У новій церкві з дітками

В церкві можна перепочити

Зустрітися з давньою подругою

На день вишиванки

За грамотками і свічками до продавця Мадеси

Вінчання молоді

...і вінчання літніх людей

Учням школи на день Св. Миколая – «Миколайчики»

На Новий рік до нас завітав Дід Мороз – Червоний ніс...

...й подарунки нам приніс

На Йордань

Освячення води

Будемо з свяченою водою

Освячення Пасок у Великодню ніч

Хо́да до Тарасового дже́рела

Попили цілющої водиці

10-ти річчя служіння отця Василя в оленівській парафії

27 травня 2018 року Мотовилівський Ісус Христос

Церква Різдва Пресвятої Богородиці

Відкрили двері для своїх прихожан

Освячення липихи

Старенькі...

і маленькі Мотовилівчани

Хрещення новонародженого

На свято Маковія

Світлина на згадку.

В добрий путь з Молитвою до школи

З Причастям

Помазання слесм

Та солодоцями

На Різдво Пресвятої Богородиці

Хресна хода навколо Церкви

Нехай Господь благословить,
Вдруге народження Твоє.
Незламна, нескорена і незборима.
Сердець единства славна Берегиня

З парафіяльної хроніки.

Духовні Настоятелі, Церковний Причет та їх домашні:

- 1746 р-? священник Василь Самолевський,
- 1771-1773 рр священник А. Гупалевич.
- 1773-1779 рр священник В. Соколовський,
- диякон Т. Стаховський.
- 1818 р священник Григорий Васильев сын Осецкий 51 год от роду,
- матушка Анна Васильевна 42 года,
- дети их: Стефан 10 лет, Фёдор 5 лет, Надежда 18, Настасия 12 лет,
- другой священник Антоний Иванов сын Баклановский 55 лет,
- матушка Екатерина Михайлова 42 года,
- дети их: Мария 15 лет, Евпраксия 10 лет, Феодосия 3 года,
- диякон Иоанн Ильин сын Базилевич 26 лет,
- диякониха Варвара Алексеевна 25 лет,
- другой диякон Юв Алексеев сын Багинский 46 лет,
- диякониха Мария Павловна 41 год,

- діти их: Никифор 13 лет, Василий 10 лет, Евписихий 2 года, Матрона 11 лет, Марианна 8 лет, Онисия 2 года.
- дьячок Фёдор Фёдорович Сулима Сильвинский 39 лет,
- жена его Александра 29 лет,
- діти их: Феофан 14 лет, Мария 6 лет, Евдокия 11 лет, Елизавета 2 года,
- удовствующая попадьѣ Мария Васильевна дочь Сильвинская 54 года,
- поломарь Іоанн Василий Гристович 16 лет.
- 1835-1875 pp
- священник Спиридон Михайлович Калитинський 1832-1875 pp,
- диякон Іов Багинский,
- дьячок Ананий Баклановский.
- 1875-1908-? pp
- священник Євстратий Нестерович Григоренко,
- диякон Ілія Кашлинский,
- дьячок Фёдор Плясецкий.
- 1917 p церковний староста Іоанн Андреев Готун, 64-х лет.

Центральний Державний Історичний Архів України в м. Києві,
фонд 127. опис 1012, 1015, одиниця зберігання 308-а,
1540, 1632, 2317 – част. 2, 3804, лист 13 в.

Церковний Причет станом на 2018 рік:

- з 2013 року настоятель Храму отець Леонід Іванович Красновид
- церковний староста Надія Гарус до 2014 р,
- церковний староста Валентина Дубчак з 2014 р,
- замісник старости Ольга Янковська,
- паламар Олександр до 2018 р,
- паламар Сергій Перченко з 2018 р,
- скарбник Валентина Федоренко,
- свічниця Ніна Савицька, Лідія Голомоза,
- просфорниця Любов Костенко,
- продавець в іконному кіюску Мадеса Семенець
- дзвонарі Сергій Перченко, Петро Бекерук.

Ревізійна комісія:

- Наталія Зінченко, голова комісії.
- Ніна Мегедь, член комісії.
- Ганна Ковтун, член комісії.

Хористи:

- Лідія Кіріяк,
- Ольга Лихвар,
- Лідія Пиндюр,
- Петро Бекерук,
- Ольга Янковська,
- Валентина Федоренко,
- Володимир Семенець.
- Марія Собко.
- Аня Секретарьова-Перченко,
- Люба Секретарьова-Перченко,
- Лідія Юхоменко до 2017 р,
- Лідія Кузьміна до 2016,
- Ганна Безугла до 2016 р.

Парафіяни:

Парафія церкви та духовне життя Великої Мотовилівки поступово почало відновлюватись з 2010-го року. Кількість – близько 100 осіб. Отець Леонід і прихожани церкви Різдва Пресвятої Богородиці беруть активну участь в громадському житті Мотовилівки та Фастівщини, а саме проводять:

- збір продуктів харчування українським воїнам в зону АТО,
- відвідування хворих та допомога коштами на лікування жителям села,
- благословення дітей до школи,
- благоустрій та догляд території в межах церкви,
- запрошення прихожан з навколишніх сіл на Храмове свято церкви та відвідування свят інших сіл,
- освячення пам'ятника жертвам голодомору в селі Велика Мотовилівка, пам'ятника Січових Стрільців у селищі Борова,
- освячення меморіальної дошки Гончару Овсію Івановичу,
- відспівування на Фастівщині загиблих воїнів в зоні АТО,
- популяризація різдвяних колядок,
- освячення помешкань жителів Великої Мотовилівки,
- спомин Всіх Померлих на Поминальні дні.

Відкриття пам'ятника жертвам голодомору 22 листопада 2014 р

Молебень по загиблим нашим землякам у Другій світовій війні

Освячення меморіальної дошки Гончару Овсію Івановичу

Коли писалися ці рядки, в православному житті України відбулася історична подія. 11 жовтня 2018 року Синод Вселенського патріархату розпочав процедуру представлення Томосу (Автокефалії) Українській Православній Церкві, а також скасував свій же сумнівний Синодальний лист від 1686 року за якого, під тиском складних історичних обставин, канонічна Київська митрополія була передана під юрисдикцію Московського патріархату. Таким чином відновлюється справедливість вікової давності та повернення Українській церкві прав і свобод, втрачених понад триста років тому.

Цей День назавжди увійде в історію Українського Православ'я, бо на нього чекали 332 роки. Це також означає, що віднині Українська церква більше не підпорядковується Російській церкві і сама буде порядкувати своє духовне життя за провідництвом Святого Духа.

Ми дякуємо Вселенському патріарху Варфоломію за відновлену історичну Справедливість, служіння Істини і відданість Правді, а Українському Духовенству та всім Прихожанам побажаємо Мудрості, Виваження на творення єдиної незалежної Української Церкви, бо це – дорога до миру, спокою, порозуміння та єднання українського суспільства.

Післямова

Ось і перегорнув Ти, читачу, останню сторінку нашої невеликої книги. Книги нашої пам'яті і болю, книги глибокої Віри, великої Надії і палкої Любові. То нехай вона також стане даром вдячності усім тим, хто жертвував свої кошти, зусилля у праці, тим, хто будував, і приніс навіть найменшу допомогу у будівництві нашої Церкви. Ми молимося за Вас. Нехай Божа ласка та милість оберігає Вас, дарує Вам затишок та добробут, а небо над Вами завжди буде блакитним і мирним.

Церква Різдва Пресвятої Богородиці завжди була осередком культури і духовності Мотовилівської землі. А нині духовність, як ніколи, потрібна нашому народу, особливо в важкі часи випробування для України. Тож збережемо в наших серцях і серцях наших дітей віру в те, що відроджений з руїн храм Різдва Пресвятої Богородиці стане нашим домом, святом, порадою, школою моральності, зустрічей з односельцями, душевного відпочинку. Служитиме людям і Господу, виконуватиме свою священну місію – спасіння кожної людської душі, і, щоб завжди в нашій Церкві було багато прихожан.

У нас попереду – лише світлі і щасливі дні, які Господь даруватиме нашому Храму, нашим прихожанам, і всім тим, хто завітає до нього. Ми чекаємо на тебе, любий читачу, і ласкаво просимо до нашої Святині – джерела добра і милосердя. Многая і блага лїта!

Слава Ісусу Христу! Слава Матері Церкви! Слава Україні!

Також використані матеріали:

- Я. Затилюк. Дарча грамота князя Андрія Боголюбського 1159-го року.
- Е. Руліковський «Опис Васильківського повіту» переклад з польської О. Стародуба.
- Ю. Руліковський «Воспоминания»,
- М. Мілавіцький. «Нарис історії Фастова» переклад з польської Н. Сінкевич.
- І. Водзяновська. «Фастів – столиця Уніатського деканату»
- «Тайны города Василькова» – страницы истории.
- Хотинська фортеця. Державний Історико-Архітектурний заповідник. Битва 1673 року.
- Л. Похилевич. «Сказання про населені місцевості Київської губернії.»
- І. Горбачевський. «Записи і листи».
- Де ля Фліз. Замальовка Мотовилівки.
- Наполеон Орда. Малюнки маєтку Руліковських.
- Е. Мондзелевський. «Історико-хронологічний літопис Фастівщини».
- В. Перерва. «Історія шкільництва в містах і селах Київщини 19 – початку 20 ст».
- З. Чередниченко. «Де шумів сосновий бір».
- Архівні матеріали Київської Єпархії за 1888 рік.
- Матеріали до 100-річчя храму «Воздвиження Святого Хреста» у Фастові
- А. Гладченко. «Борова ОРГ»
- Краєзнавчий музей Великомотовилівської ЗОШ 1-3 ст.
- Краєзнавчий музей Борівської ЗОШ 1-3 ст.
- Спогади жителів старших поколінь Червоної і Великої Мотовилівки, Борової, Мотовилівської Слобідки та Оленівки.
- Матеріали з Вікіпедії – вільної енциклопедії, інші письмові та усні джерела.

